

Upravitelj: Ljubljana, Knafljeva
ulica 6. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 3493.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica
št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja.

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Uredništvo:
Ljubljana: Knafljeva ulica 6. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Gosposka ulica 11. Telefon
št. 2440.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasni po-
tarifu.

Mogočen odmev beograjskih konferenc

Mala antanta in Balkanska zveza sta v najbolj kritičnih trenutkih pokazali treznost in hladnokrvnost in izšli iz težke preizkušnje še čvrstejši in solidnejši

Pariz, 21. oktobra. w. V razpravi o sklepih držav Male antante in balkanskega sporazuma glede na marseilleski atentat naglašajo večina mednarodnega tiska v splošnem prizadevanje, da ne bi zločinski umor še bolj poostil mednarodne napetosti.

„Petit Parisien“ pravi: Mala antanta in Balkanski sporazum sta sedaj po tragični preizkušnji še močnejša in še tesneje združena. Vse kaže, da je prijateljstvo petih držav srednje in vzhodne Evrope s Francijo postalo sedaj solidnejše in tesnejše, kakor je bilo doslej.

„Excelsior“ piše: Mir, krepkosti in močnosti so vtisi, ki jih zapuščata istočasno objavljena komunikacija sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ki sta se sestala po pogrebu kralja-mučenika v Beogradu. List izražajo Jugoslaviji priznanje, ker je pokazala v svoji ogromni bolesti dostojanstvo, hladnokrvnost in samopremagovanje, ki zbujajo občudovanje in spoštovanje.

Pertinax pravi v „Echu de Paris“, da se je krog sodelovanja med balkanskim sporazumom in Male antanto razširil. Psec smatra, da bo imelo to za posledico, da se revizionisti ne bodo smeli premakniti.

„Matin“ se veseli beograjskih sklepov in pravi, da je spretnost, kako ohraniti mir, zadnja leta močno napredovala. „Matin“ poudarja, da bo Mala antanta s Turčijo in Grčijo vred protestiral proti terorističnim metodam, ki se poslužujejo zločina kot sredstva politike, za sedaj pa ne kaže, da bo ta stvar prišla pred Zenevo.

Saint-Brice komentira v „Journalu“ sklepe sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma in pravi med drugim: Ta dva diplomatska organizma, katerih glavni inspirator je bil pokojni kralj Aleksander, sta složno sprejela resolucije, na podlagi katerih bosta vzajemno, miroljubno, hladnokrvno in objektivno soodlovala za dogajanje odgovornosti tragičnih dogodkov v Marseillu in za sprejetje potrebnih ukrepov, da se takšna teroristična dejanja v bodoče preprečijo, če se naj ognemo velikim težkočam.

Članek ob sklepih primerja posledice sarajevskega atentata s posledicami, ki bi jih utegnili imeti marseilleski atentat ter naglašajo, da je današnji položaj popolnoma nasproten položaju iz l. 1914, ko so nekatere države namerno hotele povzročiti svetovni spopad, dočim so danes iste države, ki obtožujejo, najbolj zainteresirane pri ohranitvi miru in obstoječega reda v Evropi.

Pridrček Male antante

Praga, 21. oktobra. AA. Vse časopise poudarja veliki pomeni sklepov sveta Male antante. Vsebinska telesa sklepov je izredno morna. Komunikacije nikogar ne obtožuje, marveč približno dejstva. Mala antanta in Francija, pravijo listi, vztrajajo pri politični smeri, ki sta jo določila pokojni kralj Aleksander in pokojni Louis Barthou, razume pa se, da je treba končati z mednarodno teroristično akcijo. V tem pogledu je dosedanja preiskava ugotovila gotova dejstva. Vlade držav Male antante bodo ostale hladnokrvne tudi vnaprej, pridržujejo pa si pravico, da ukrepe vse potrebno, kadar bodo stvari popolnoma razsvetljene.

Svarilo

Bukarešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunikacije Male antante in balkanskih držav so objavili listi na vidnih mestih, ne da bi mu priključevali podrobnejše komentarje. Kljub temu pa se more po vtisih z merodajnih mest sklepati, da ima beograjska manifestacija namen svarila in pomirjenja.

Bukarešta, 21. oktobra. d. Ves rumunski tisk poudarja velik pomen komunikacij, ki sta bila izdana o posvetovanjih zunanjih ministrov Male antante in balkanskega sporazuma. Vsi vidijo v teh komunikacijah trden sklep petih v obeh antantah združenih držav, da izvedejo vse potrebne korake za onemogočenje nadaljnjih atentatov in za ugotovitev točne odgovornosti zanje, da bi se zatrla mednarodna anarhija. Listi poudarjajo soglasno nujnost te solidarne manifestacije obeh antant v korist miru. S posebnim poudarkom naglašajo one odstavke, v katerih izjavljajo države Male antante in balkanskega sporazuma, da se marseilleska umora v nobenih okoliščinah ne moreta smatrati kot običajen zločin, ker sta bila v resnici izvršena pod vplivom močnih sil onstran mej.

„Universale“ ugotavlja, da se komunikacija izogiba podrobni formulaciji obdolžitve, ker želi obe antanti, da se razjasni in ugotovi odgovornost v mirni atmosferi. V nasprotnem primeru pa je Mala antanta kakor tudi balkanska zveza odločena, izjavljati vse potrebne posledice. Končno ugotavljajo listi z zadovoljstvom, da bo vseh pet držav v popolnem soglasju s Francijo izvajalo politiko varnosti ter miru s popolnim spoštovanjem obstoječih pogodb.

V skladu s politiko miru
Atene, 21. oktobra. AA. Vsi grški listi prinašajo izjave komentirane o sklepih sve-

ta Male antante in balkanske antante v Beogradu. Vsi listi hvalijo, kako pametni in modri ter popolnoma v skladu s politiko miru in intencijami pokojnega kralja Aleksandra so vsi ti beograjski sklepi. Državniki, zbrani v Beogradu, zaključujejo listi, so pokazali, da so odločeni braniti za vsako ceno mir na svetu.

Usluga evropskemu miru

Dunaj, 21. oktobra. p. Vsi dunajski listi poročajo obširno o sklepih Male antante in balkanske zveze v Beogradu ter dobesedno objavljajo izdani komunikacije. Vsi listi objavljajo tudi krajše komentarje v katerih izražajo priznanje hladnokrvnosti in treznosti, ki sta jo s svojimi zmernimi in dobro premišljenimi sklepi dokumentirali obe v sedanjih časih tako pomembni mednarodni formaciji. S posebnim poudarkom se prav posebno izražajo priznanje Jugoslaviji, ki bi imela vso pravico zahtevati zadostne za nenaodestljivo izgubo Oficiozni „Wiener Tag“ objavlja daljši uvodnik, v katerem pravi, da zasluži posebno priznanje dejstvo, ker se je Mala antanta v svojih sklepih in v svojem komunikatu vzdržala vsake grožnje in vsake obtožbe. Zmernost, ki jo je s tem dokumentirala Mala antanta, predstavlja neizmerno uslugo evropskemu miru. Zahteva ki jih postavljajo Mala antanta in svojem komunikatu, so docela upravičene. Bilo bi le žele, da tudi vse druge evropske države pokažejo enako lojalnost in z dobro voljo podpro vse ukrepe, da se do kraja razjasni marseilleski zločin in njegovo ozadje in da se enkrat za vselej onemogočijo teroristični morili in njihovi duševni očetje in zaščitniki.

Nemški komentar

Berlin, 21. oktobra. AA. „Politische Korrespondenz“ prinaša članek o beograjskih sklepih, ki jih imenuje modre in umestne. Položaj v Evropi je tak, da je potrebno resnično in iskreno sodelovanje med vsemi narodi, da se ohrani mir.

Vprašanje odgovornosti za marseilleski zločin

Curih, 21. oktobra. „Neue Zürcher Zeitung“ posveča beograjski konferenci Male antante in balkanske zveze dolg članek, v katerem naglašajo ogromen pomen sestanka neposredno po pogrebu kralja Aleksandra in v trenutku, ko so bili zbrani v jugoslovanski prestolnici vodilni državniki in odločujoči čimtelji vse Evrope. Splošno sočustvovanje mednarodne javnosti ob težki izgubi, ki je zadela največjo balkansko državo, zagotavlja Jugoslaviji za vse prihodnje leta indirektno podporo in pospeševanje, zlasti še, ker bo ostala dediščina kralja Aleksandra, kolikor se nanaša na zunanje politično polje, v preizkušeni rokavi njenega ministra Jevtića.

V nadaljnjih izjavah se bavi članek z notranjopolitičnimi posledicami smrti kralja Aleksandra ter poudarja, da sta velika žalost, ki se je pri vsakem koraku videla v hrvatskih pokrajinah, ter udeležba vseh vodilnih članov nekdanje opozicije pri pogrebu v Beogradu, znak, da je ogromna večina Hrvatov potegnila odločno črto med seboj in tako zvanimi emigranti. Ude-

ležba pri pogrebnih svečanostih je bila za jugoslovanske razmere neverjetno ogromna, kar dokazuje vsestranske simpatije, ki jih je užival pokojni kralj pri vsem narodu. Po vsem tem se lahko z vso gotovostjo trdi, da bo smrt kralja Aleksandra blagodejno vplivala na nekaj tako napete odnose med Srbi in Hrvati ter dovedla do popolnega ujedinjenja. Notranja politična bodočnost Jugoslavije je bolj kakor kdaj prej na poti k popolni konsolidaciji.

Baveč se z zunanjimi političnimi posledicami marseilleskega atentata razpravlja psec tudi o moralni odgovornosti za ta zločin in pravi med drugim:

Relativno nagli napredek preiskave zbujajo upanje, da bodo teroristi ki so dejansko odgovorni za ta atentat, v najkrajšem času izsledeni, vprašanje moralne odgovornosti, katere ugotovitev zahteva Mala antanta z vso odločnostjo pa se zgoščuje v problem, kdo je financiral zločinske teroriste. Na tej točki se končujejo vse kombinacije diplomatskih in političnih krogov, ker je razjasnitev v tej smeri prepučeno policiji, ker noče nihče lahkomišlno izzvati konfliktov. Mala antanta se je pred dno izognila prenapljenim sklepom, vsekakor pa je že danes jasno, da je v akciji za mednarodni sporazum in odkritosrečno sodelovanje nastopila stagnacija in da bo akcija krenila z mrtve točke šele potem, ko bo vprašanje moralne odgovornosti za marseilleski zločin do kraja razčiščeno.

Kaj pravijo v Budimpešti

Budimpešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunikacije držav Male antante in balkanske zveze so tukaj sprejeli mirno ter ga smatrajo za zmernega po vsebini in duhu. Oficiozni „8-Orai Ujsag“ ugotavlja z zadovoljstvom, da je vsebina komunikacije popolnoma nasprotna komentarjem, ki jih je tisk nekaterih držav navezal na marseilleski atentat. Madžarska upa, da bo zmerni ton komunikacije odločil tudi za ta del tiska, in sicer tem bolj, ker more samo miren razum omogočiti potrebno razkritje doslej nepojasnjenih podrobnosti atentata in istočasno ublažiti razdražene duhove.

Grški zunanji minister o vtisih v Jugoslaviji

Atene, 21. oktobra. AA. Grški zunanji minister Maksimos se je vrnil z delegacijo, ki se je udeležila pogreba pokojnega kralja Aleksandra, v Atene. V izjavi novinarjem o svojih vtisih je dejal med drugim, da je grško delegacijo posebno presunila silna potrtost in žalost, ki preveva Jugoslavijo. Iz spontanosti, kako se je ta žalost pokazala zlasti pri velikem pogrebu, se vidi vsa ljubezen celotnega prebivalstva Jugoslavije do njegovega viteškega kralja. Maksimos je nadalje izjavil, da se popolnoma strinja s sklepi sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ter je omenil, da se bo svet balkanskega sporazuma sestel v Ankari, kjer bo razpravljal o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav balkanskega sporazuma.

Jugoslavije in Bolgarije nikdo več ne razdruži

Bolgarski zunanji minister Batolov: Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma

Caribrod, 21. okt. t. V petek zvečer so se vračali skozi Caribrod proti Sofiji delegati bolgarskega kralja in vlade s knezom Cirilom in zunanjim ministrom Batolovim na čelu.

Na postaji je bolgarski zunanji minister Kosta Batolov ljubezno sprejel zastopnike tiska in jim podal daljše zjave. Med drugim je izjavil:

Z Nj. Vis. knezom Cirilom in ostalimi delegati smo potovali v Beograd, da se poklonimo velikemu duhu pokojnega kralja Aleksandra I. in da se v imenu bolgarskega naroda in vlade udeležimo njegovega pogreba. Bol in tuga bratskega jugoslovanskega naroda sta veliki in neizmerni. To smo videli in tega ne moremo popisati. Narod je prelihl morje solz, ki so prihajale z srca. Bile so resnični izraz bolesti in žalosti. Bolgarski narod, vojska in vlada iskreno sočustvujejo z bratskim jugoslovanskim narodom ter plakajo skupno z njim za neumrlim jugoslovanskim kraljem, ki je bil največji pobornik za zblizanje naših dveh bratskih in sorodnih narodov. Sporočila blagega kralja Aleksandra, ki ga je zapustil svojemu narodu, je sprejel tudi bolgarski narod. Tudi on je trdno odločen izpolniti to oporoko do konca, ker pomeni svet nalog za ohranitev miru in utrditev složnoega blagostanja vsega človeštva. Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma.

O razgovorih z g. Jevtićem je Batolov izjavil:

„Ko smo se poslovljali pred povratkom v Sofijo, sem znova pozdravil g. Jevtića. Govorila sva o vprašanjih, ki se tičejo obeh držav. Nezaupanje in nesporazum med obojema bratskima narodom sta za vselej odstranjena. Med nami se je razvila atmosfera bratskega razumevanja in sodelovanja. Odnosaj med našima dvema narodomama se nikoli in z ničemer ne bodo več izpremenili. Smrt kralja Aleksandra bo le še utrdila naše iskrene in bratske odnose, mi njegovega sporočila ne bomo zatajili niti za trenutek. Takšni so naši odnosi danes, takšni bodo lutri in vedno.“

Nato se je zunanji minister Batolov umaknil v vagon in trenutek kasneje je vlak nadaljeval svojo pot.

Na sofijski železniški postaji so bolgarsko delegacijo pričakovali jugoslovanski poslanik Cincar - Marković z vsem poslaniškim osobljem, glavni tajnik zunanega ministrstva Hristov, šef protokola Stojilov in mnogo drugih višjih uradnikov iz bolgarskih ministrstev.

Knez Ciril je takoj pristopil k jugoslovanskemu poslaniku in mu ponovno izrazil sožalje ter mu obenem povedal, kako nedoljivo globok vtis le napravila nani velika žalost vse Jugoslavije zaradi smrti kralja Aleksandra. Jugoslovanski poslanik je govoril tudi z bolgarskim zunanjim ministrom Batolovim.

„Čakamo na Bolgarijo“

Turški zunanji minister o beograjskih posvetovanjih — Poziv Bolgariji na pristop k Balkanski zvezi

Beograd, 21. oktobra. p. Včeraj dopoldne je zapustil Beograd turški zunanji minister Tevfik Ruždi bej. Na postaji se je poslovil od njega zunanji minister B. Jevtić z višjimi uradniki zunanega ministrstva. Pred svojim odhodom je turški zunanji minister sprejel novinarje ter jim podal krajšo izjavo, v kateri je dejal med drugim:

Turčija iskreno sočustvuje z Jugoslavijo

Na prvo vest o tužni smrti kralja Aleksandra je predsednik turške republike Kemal paša proglasil narodno žalost, dasi to pri nas sicer ni v navadi. Prvič plapolajo na vseh državnih poslopih po vsej Turčiji državne zastave na pol droga. Vsa Turčija žaluje, kakor da bi umrl brat Gazija Kemal paša. Vsa zabavišča so zaprta, v šolah pa se drže predavanja o velikem jugoslovanskem vladarju. Vsa Turčija sočustvuje z jugoslovanskim narodom v njegovi globoki žalosti. Poročila, ki so prihajala iz Beograda o neverjetnih dokazih ljubezni vsega naroda do pokojnega kralja, so še bolj potrdila tudi naš narod. Osebo bom poročal svojemu vzvišenemu šefu o nepozabnih vtisih s pogreba velikega in ljubljeneega jugoslovanskega kralja, ki je dal svoje življenje za mir vsega Balkana.

Caribrod, 21. oktobra. t. Na povratku iz Beograda v Ankaru je potoval danes preko Caribroda turški zunanji minister Tevfik Ruždi bej v spremstvu turške delegacije, ki se je udeležila pogreba pokojnega kralja Aleksandra. V Caribrodu je turškega državnika pričakovalo veliko število jugoslovanskih in bolgarskih novinarjev, ki jih je Ruždi bej za časa postanka na obeh postajah povabil v svoj vagon in se z njimi razgovarjal vse do odhoda vlaka. Govorec o grandioznih pogrebnih svečanostih v Beogradu, je g. Ruždi bej med drugim dejal:

Apostol balkanskega bratstva

Samo oni, kdor je popolnoma brez srca, ne obžaluje te težke izgube, ki je jugoslovanski narod zadela s smrtjo pokojnega kralja Aleksandra. S smrtjo viteškega jugoslovanskega vladarja je izgubila ne samo Jugoslavijo, marveč ves Balkan svojega največjega državnika. Jaz sam sem se osebo nešteto krat prepračal, kako velik pobornik balkanskega sporazuma in balkanskega bratstva je bil pokojni jugoslovanski kralj, saj sem bil od leta 1925, dalje eden njegovih najvišjih sodnikov pri akciji za bratski sporazum vseh balkanskih narodov. Za časa svojega kratkega bivanja v Jugoslaviji sem se na lastne oči prepračal, kako velik in dostojanstven je jugoslovanski narod v svoji neizmerni boli. Mir in red je bil v teh težkih dneh na višku, kar najbolj jasno dokazuje vso zrelost in prevdarnost jugoslovanskega naroda. Zadržila me je nepopisna ljubezen, ki jo goji ves narod do pokojnega kralja.

Ko je razgovor prešel na politična vprašanja, so se zlasti bolgarski novinarji zanimali za podrobnosti sklepov beograjskih konferenc Male antante in Balkanskega sporazuma. Na številna vprašanja je g. Ruždi bej odgovoril:

»Pričakujemo, da se nam pridruži tudi Bolgarija«

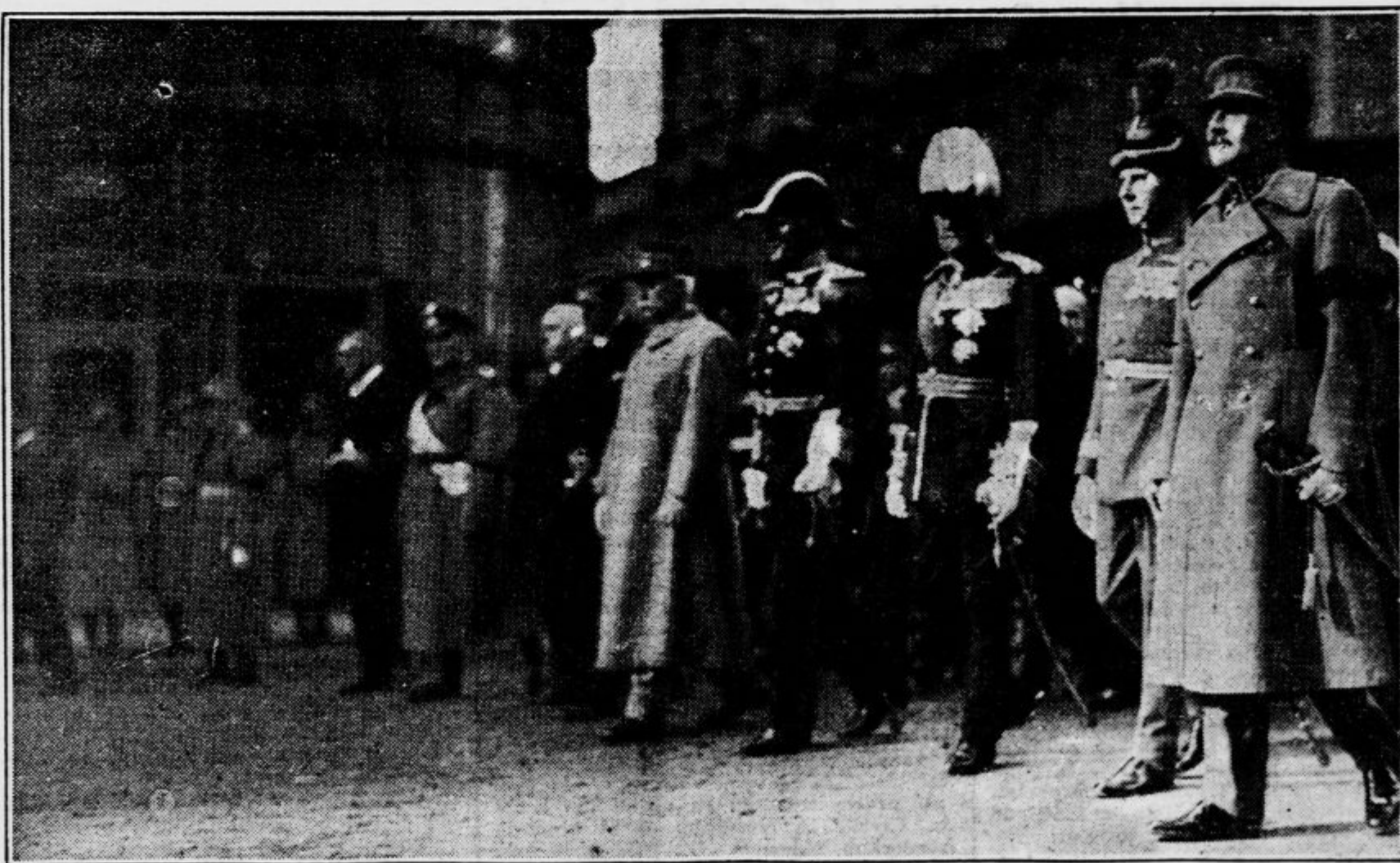
V komunikacijah je povedano vse, o čemer smo razpravljali. Komunikacije izraz naše enodušnosti in naše volje, da v vseh vprašanjih nastopimo enotno. O tem se bo podrobno razpravljalo tudi na skorajšnji konferenci balkanskih držav v Ankari, ki predstavlja redni sestanek stalnega sveta Balkanskega sporazuma. Beograjski sestanek je bil izreden v zvezi z zadnjimi izrednimi dogodki. V Ankari se bo razpravljalo o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav Balkanskega sporazuma. Taka vprašanja vedno obtožajo. Lahko pa že danes rečem, da v politiki držav, ki tvorijo balkanski sporazum, ne bo prišlo do prav nikake izpremembe. Obrnivi se k bolgarskim novinarjem je g. Ruždi bej dodal:

Mi vas, Bolgare, čakamo, da pristopite k balkanskemu paktu. Kaj mislite pri vas o tem?

Urednik sofijske »Zore« je odgovoril: Moje skromno mnenje je, da pri nas temu ne bi nihče nasprotoval, ako se pokaže, da bi bil vstop Bolgarije v Balkansko zvezo koristen za našo državo in za ves Balkan.

Težkočam se moramo izogniti

Kakšen smisel dodajate oni točki komunikacije, ki govori o tem, da lahko pride do še resnejših konfliktov, ako ne bodo iz-

Predstavniki evropskih držav in vojnih sil v sprevodu za krsto Viteškega kralja: general Göring, avstrijska zastopnika Plönies in Karwinski, maršal Pétain, admiral Fisher, general Bratwight in zastopniki belgijske vojske

vršeni mednarodni ukrepi za zatiranje zločinskih terorističnih organizacij, so vprašali novinarji.

G. Ruždič je s poudarkom odgovoril: Ta del komunikata ne pomeni nič več kakor našo nado, da bodo vsi narodi sodelovali pri tem, da se izognemo taki eventualnosti.

Ali predvidevate težkoče mednarodnega značaja? so se interesirali novinarji dalje.

Težkoče in nevarnosti obstajajo vedno, je odgovoril g. Ruždič, toda vsi moramo iskreno in lojalno sodelovati, da se jim izognemo. Izključujem vsako možnost tako dalekosežnih nesporazumov. Pri tem moram prav posebno naglasiti, da je jugoslovanski narod v tem pogledu v svoji neizmerni želosti zares velik in moder ter je ponovno dokumentiral svojo miroljubnost, čije največje apostol je bil pokojni kralj Aleksander. Niti za trenutek ne dvomim, da bodo vsi balkanski narodi sledili temu zgledu ter učvrstili medsebojno prijateljstvo in bratstvo v duhu velike iniciative pokojnega kralja.

Vračajoč se na Balkanski pakt je Ruždič bej dodal:

Görling o beograjskih vtisih

Nemčija nima nobenih pretenzij na Balkanu, izjavlja pruski ministrski predsednik

Beograd, 21. oktobra. p. Po tridnevem bivanju v jugoslovanski prestolnici je pruski ministrski predsednik general Görling s svojim spremstvom z zemenskega letališča odpotoval v Berlin. Preden je zapustil Jugoslavijo, je general Görling poletel še nad Topolo in s spustil z letalom nizko nad Oplenac, se sklonil iz letala in s hitrejšim pozdravom izkazal poslednjo čast pokojnemu kralju Aleksandru. Novinarjem je pred odhodom podal izjavo, v kateri pravi med drugim:

»Nikdar nisem videl niti doživel v svojem življenju kar sem videl tukaj. Kako so množice jugoslovanskega naroda sprejele svojega kralja na poslednjem potu, me je globoko in iskreno ganilo, zlasti pa še prizori ki sem jih videl z vlakom, ko je vozil po pokojnega kralja v Topolo in ko sem ob vsej železniški progi gledal vrste plakajočih se ljudi, kar mi bo ostalo v globokem spominu vse življenje. To iskreno čustvovanje naroda je najboljšje jamstvo za vladavino našega mladega kralja. Kar se tiče pridobivanja množic, se smatram za specialista in vem najbolje, kaj pomeni navdušenje množice, predvsem pa iskreno čustvovanje, ki sem ga videl v bolesti jugoslovanskega naroda ob pogrebu velikega kralja. Mnogo sem pričakoval, da bi narod tako globoko in iskreno čutil izgubo svojega kralja, nisem mislil.«

O organizaciji pogrebnih svečanosti je izjavil, da je bila vzorna in nad vse dovršena. Videlo se je, da je veak posameznik

Mi smo čakali in čakamo na Bolgarijo s potrpljenjem in z gotovostjo ter ne obupavamo. Prepričani smo, da se bodo Bolgari pripricali o koristnosti svojega pristopa k tej močnejši mirovni zvezi. Poglejte, za Turčijo bi pomenilo to velike žrtve, zlasti na gospodarskem polju v korist Bolgarije. Toda mi smo pripravljene doprinesiti še večje žrtve za splošno korist in blagostanje balkanskih narodov. S potrpežljivostjo in preudarnostjo se bo vse lahko doseglo. O tem sem absolutno prepričan. Prava pot balkanskih narodov je v njihovem iskrenem in lojalnem sodelovanju. Zavedajoč se vse odgovornosti, trdim, da bo Balkanski pakt obstal tudi še čez 15 let in takrat še mnogo lažji in koristnejši nego je že sedaj. Naj navedem za primer samo 15-letno prijateljstvo Turčije z Rusijo. Danes je to prijateljstvo mnogo večje kakor je bilo ob začetku. Trdno sem prepričan, da se bo v enakem duhu razvil tudi Balkanski pakt. Zato bom slej ko prej po svojih najboljših močeh delal na to, da se tudi Bolgarija čimprej pridruži veliki rodni balkanskih narodov, da združimo vse balkanske narode brez razlike.

do podrobnosti razumel svojo dolžnost. Organizacija in razpored straž v to Topole je napravila nanj poseben vtis. Zato more samo čestitati.

Nato je zopet prešel v razgovor o našem narodu, ki mu je neobičajno ugajal ter je izjavil:

»To je zelo pošten narod. Vaši ljudje, ki sem jih imel priliko doslej nekoliko spoznati, so me navdušili ter mi bodo ostali v trajnem spominu. Zato sem se čvrsto odločil, da bom v najkrajšem času, morda že spomladi zope prišel v vašo državo. Zelo me zanima Dalmacija, o kateri sem že mnogo čul. Mi si želimo prijateljstvo z Jugoslavijo. Ni resnica, da se naši interesi križajo in da imamo mi na Balkanu kakke pretenzije. Sedanja Nemčija pozna samo svoje interese in se nikdar več ne bo ponovilo leto 1914., ko je morala iti za druge po kostanj v ogenj.«

Görling se je pri tem razvnel ter je iskreno obsodil nekdanjo politiko bivšega cesarja Viljema.

Na vprašanje, kakšen vtis je nanj napravila naša vojska, je odgovoril:

»Odlični — vzorno zadržanost in disciplina. Praktična uniforma. Predvsem so mi zbudili pozornost pešci kraljeve garde in vojni akademiki, ki so zares zaslužili, da se povsod pohvalijo.«

Ob koncu je še pristavil: »Iz Jugoslavije odhajam z odličnimi vtisi, kakršnih še nikdar v svojem življenju nisem doživel.«

Lavalov nasvet Madžarski

Madžarska vlada naj dokaže solidarnost z vsemi civiliziranimi državami v pobijanju mednarodnega terorizma

Pariz, 21. oktobra. p. Zunanji minister Laval je imel v petek zvečer dolg razgovor z madžarskim poslanikom v Parizu grofom Khuen-Hedervaryjem. Ta sestanek je izrazil v političnih krogih veliko pozornost. Po uradni objavi sta govorila o političnih posledicah marseilleskega zločina. »Matine« piše, da sta Laval in madžarski poslanik razpravljala predvsem o pravici azila, ki ga gotove vlade dajo inozemskim teroristom.

Pariz, 21. oktobra. g. O tem razgovoru so se zvedele naslednje podrobnosti:

Madžarski poslanik je protestiral proti napadom in sumničanjem v francoskem tisku proti madžarski vladi, čeprav ni imel noben člen madžarske vlade ali sploh kak visok funkcionar madžarske države, kakor je dejal, niti najmanjših stikov z emigrantskimi teroristi. Zunanji minister Laval je odgovoril, da francoska vlada ni mislila spraviti madžarske vlade neposredno ali posredno v zvezo z marseilleskim atentatom. Nasprotno je storila vse, da bi pomirjevalno vplivala na francosko javnost in preprečila vsako zlorabo tega spora. Vsaka-

kor pa smatra francoska vlada spricho danih razmer za zelo primerno, da bi madžarski tisk ustavil časi neprimerno polemiko ter bi zelo pozdravil, če bi se madžarska vlada sama na lastno pobudo poslužila sredstev, ki bi nedvomno dokazala solidarnost Madžarske z vsemi civiliziranimi državami v pobijanju mednarodnega terorizma. V zvezi s tem je zunanji minister Laval še naglasil, da je bila madžarska vlada na zadnjem zasedanju Društva narodov naprosena od jugoslovanske vlade za nekatere podatke o emigrantih in da je tudi obljubila odgovor, na katerega pa še vedno čakajo.

Mednarodna kontrola nad emigranti

Praga, 21. oktobra. w. Češkoslovaški agrarni tisk poroča, da namerava Češkoslovaška predlagati v Društvu narodov uvedbo mednarodne kontrole nad političnim delovanjem emigracije. Vsebinska predloga, ki bi bil tudi v skladu s francoskimi željami, doslej še ni znana.

Gömbösov obisk v Varšavi

Madžarski ministrski predsednik pri maršalu Pilsudskem — Ali razpravljajo v Varšavi tudi o političnih problemih?

Varšava, 21. oktobra. w. Včerajšnji dan bivanja madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa v Varšavi je bil posvečen uradni obiskom. Gömbös je bil okoli 11. pri ministrskem predsedniku Kozłowskiem. Nato pa je obiskal zunanega ministra Becka in namestnika vojnega ministra. — Gömbös je položil tudi venec na grob Neznanega vojaka, opoldne pa je bil v avdijenci pri državnem predsedniku Mościckem. Popoldne je Gömbös sprejel na Belvederu maršal Pilsudski. Razgovoru sta prisostvovala tudi poljski zunanji minister Beck in madžarski poslanik Matouska. Po avdijenci pri maršalu Pilsudskem je ministrski predsednik Kozłowski priredil Gömbösu na čast diner. Ob tej priliki je imel Kozłowski govor, v katerem je opozoril na zgodovinsko tradicijo obeh narodov in na skupno civilizacijo, ki ju veže. Tudi na gospodarskem polju sta obe državi kakor vse države v srednji Evropi sploh navezani druga na drugo.

V svojem odgovoru se je predsednik Gömbös zahvalil za priščen sprejem, ki ga je bil deležen na Poljskem ter je izrazil željo, da bi se poljsko-madžarski odnosi na kulturnem in gospodarskem področju še bolj poglobili.

V svojih govorih Kozłowski in Gömbös nista omenila političnih problemov.

Iz komunikata, ki je bil včeraj popoldne objavljen o obisku madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa, je razvidno, da je bil najvažnejši predmet njegovih razgovorov zaključitev pogodbe o takozvanem

kulturnem sodelovanju med Poljsko in Madžarsko, pri čemer gre predvsem za namenjava dijakov in učiteljev. Nadalje je rečeno, da bodo osnovane tudi stalne gospodarske komisije z nalogo, da zopet ožve izmenjavo blaga med Poljsko in Madžarsko, ki se je v zadnjem času zelo sketila.

Listi v svojih opisih sprejema madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa niso prekoricali okvira suhoparnih poročil. Poljski listi ne morejo pri najboljši volji pisati ničesar izrednega o sodelovanju občinstva pri sprejemu Gömbösa. Ko je prišel Gömbös v Varšavo, se je vozil s postaje po skoro praznih ulicah ob deževnem vremenu, brez vsakega zanimanja ljudi, ki so bili slučajno na prostem. Če bi ne bili ob vsej poti postavljeni policisti, bi skoro nihče ne opazil, da je prišel v Varšavo.

Madžarski ministrski predsednik Gömbös je davi odpotoval v Krakov.

Pariz, 21. oktobra. p. Francoski listi, ki pišejo obširno o potovanju madžarskega ministrskega predsednika Gömbösa v Varšavo in madžarskega zunanjega ministra Kanye v Rim, pravijo, da imajo ta potovanja madžarskih državnikov jasno obeležje: je demonstracije proti Mali antanti in Franciji. »Tempe« piše med drugim:

Madžari se po vseh neprijetnih izkušnjah bližnje preteklosti še vedno niso ničesar naučili. Še vedno hočejo voditi politiko kljubovanja proti Mali antanti, toda madžarski politiki naj si zapomnijo, da tako demonstracije niti pri Mali antanti, niti pri Franciji ne bodo dosegle nikakega uspeha.

Ob zaključku lista:

Nj. Vis. knez Pavle predsedniku Lebrunu

»Mladi kralj Peter bo posvetil svojo vladavino učvrstitvi prijateljstva med Francijo in Jugoslavijo«

Beograd, 21. oktobra. M. Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle je poslal danes na prisrčno brzojavko, ki jo je predsednik francoske republike g. Albert Lebrun poslal Nj. Vel. kralju Petru, ko je zapuščal Jugoslavijo, naslednjo zahvalo:

»Nj. Eks. Albertu Lebrunu, predsedniku francoske republike, Pariz.

V imenu kraljevskega namestništva se Vaši ekselenci prisrčno zahvaljujem za tople izraze, ki ste jih poslali Nj. Vel. kralju Petru II., ko ste zapuščali Jugoslavijo. Kraljevo namestništvo in jugoslovanski narod se popolnoma zaveda nenadomestljive izgube, ki ju je zadela s strašno smrtjo velikega in slavnega kralja Aleksandra I. Junak v

vojni, je kralj Aleksander I. zelo dobro poznal vojno in zato cenil blagodat miru. Iskreno je ljubil Francijo in to tembolji, ker je sodeloval v delu za mir in za solidarnost med evropskimi narodi. To prijateljstvo do Francije, tradicionalno v našem domu, je prešlo z očeta na sina kot svetinja. Mladi kralj Peter bo sledil svojem velikemu očetu ter bo posvetil svojo vladavino učvrstitvi francosko-jugoslovanskega sodelovanja.

Kraljevo namestništvo in jugoslovanski narod izražata svojo zahvalo Vaši Ekselenci, francoski vlad in slavnemu francoskemu narodu. — Knez Pavle I. r.

Uzunović ima mandat

za sestavo nove vlade

Beograd, 21. oktobra. M. Iz kabineta predsedstva ministrskega sveta je bil nocoj izdan naslednji komunikat:

»Po konzultaciji predsednika senata dr. Tomašića in predsednika Narodne skupščine dr. Kumanudija so kraljevi namestniki poverili mandat za sestavo nove vlade g. Nikoli Uzunoviću, predsedniku ministrskega sveta v ostavki.«

G. Uzunović o svoji misiji

Beograd, 21. okt. M. Mandat za sestavo vlade je danes dobil g. Nikola Uzunović. Po konzultaciji predsednika senata g. dr. Tomašića in predsednika Narodne skupščine g. dr. Kumanudija, ki sta bila danes dopolne sprejeta od Nj. Vis. kneza namestnika Pavla v dvorcu na Dedinju, je bil pozvan na dvor g. Nikola Uzunović. G. Uzunović se je mudil na dvoru nad eno uro in se je nato odpeljal v predsedstvo vlade.

Številnim novinarjem, ki so ga tu pričakovali in ga izpraševali, kaj je novega, je g. Uzunović odgovoril: »Morda bo še kaj novica.«

Na nadaljnja vprašanja je g. Uzunović izjavil, da mu je kraljevo namestništvo po konzultaciji predsednika senata in predsednika Narodne skupščine poverilo mandat za sestavo vlade.

Ko so ga po novinarji le še izpraševali, kakke prirode je mandat, ki ga je dobil in ali so določene kakke omejitve, je g. Uzunović, ki ob sličnih prilikah le malo govori in ki o takih stvareh navadno ničesar ne pove, ostal tudi tokrat dosleden samemu sebi. Šele na ponovno pritiskanja novinarjev je s poudarkom izjavil:

Lahko zabeležite, da ima moj mandat

samo eno omejitev, a ta je: V poštev za sestavo vlade ne pride in ne more priti nihče, ki se jasno in brez vsake rezerve ne izjavi, da je v celoti za politiko, ki se je vodila do sedaj. V poštev za sestavo vlade torej ne more priti nihče, ki ni za osnovna načela, na katerih je zasnovana dosedanja politika, to so monarhija, dinastija Karadjordjevičev, državo in narodno edinstvo, državna ustava, obstoj države, ustvarjenega z mirovnimi pogodbami, torej za politiko, ki jo je že davno odobrili in prevzel ves naš narod, o čemer se je baš v poslednjih tako tužnih dneh prepričal ves svet. Sedaj veste mnogo in lahko to tudi objavite« je končal g. Uzunović.

»Kaj pa stare stranke?« so povpraševali radovedni novinarji.

»Kakšne stranke,« je skoraj ogorčeno odgovoril g. Uzunović in dodal: »Vse stare stranke so svojo vlogo dolžne in svoje dolžnosti izpolnile. Njihovo delo pripada že zgodovini in zgodovina bo o njih, o njihovem delu in njihovih zaslugah izrekla svojo sodbo. Z rilike so se pri nas in okoli nas spremenile. Zato je bilo potrebno, da se stare stranke ukinejo in one so se ukinele. Nikdar več se ne morejo in se ne bodo dopustile, ker se na stare stranke nikdar več vrniti ne moremo in ne moremo. Ako komu po 6. januarju 1929 to ni bilo takoj jasno, da je v prilikah, ki so takrat vladale in ki vladajo še danes, bilo potrebno in je tudi sedaj potrebno, da gremo preko naših starih strank in s tem razdvojenosti, mora biti to danes jasno vsakomur, da sta nam sloga in edinstvo potrebnejši bolj ko kdaj dosedaj.«

Dr. Korošec izpuščen

Izpuščeni so tudi dr. Kulovec, dr. Natlačen in dr. Ogrizek

Ljubljana, 21. oktobra. M. Kakor znano, je bil g. dr. Antonu Korošcu določen za kraj bivanja otok Hvar. Ker pa postopanje in manifestacije g. dr. Korošca v zadnjem času v sebi implicirajo spremembo prejšnjega njegovega stališča, prožijo dovoljno osnovo za spremembo prejšnjih odredb o kraju

njegovega bivanja. Zato so pristojne oblasti izdale odlok, po katerem se prejšnji ukrepi prekličejo in se g. dr. Korošcu dopušča popolno svobodno kretanje.

Isto velja tudi za g. dr. Frana Kulovca, dr. Marka Natlačen in dr. Antona Ogrizka.

Pavelić in Kvaternik pred izročitvijo Franciji

V Turinu aretirana voditelja teroristov še vedno tajita vsako krivdo pri marseilleskem atentatu

Pariz, 21. oktobra. d. Preiskava, ki se vodi v Franciji, da bi se izsledili vsi skrivni marseilleskega zločina, prinaša vsak dan kako novost. Policijski dela z vso verno ne samo v Parizu in Marseillu, temveč v vseh francoskih mestih, kjer so se mudili zarotniki, ali pa mislijo, da so bili tamkaj. Razen tega je bilo več francoskih policijskih organov poslanih tudi v Švico in Italijo, kjer so se teroristi mudili pred atentatom in kjer se nekateri še vedno nahajajo.

Pri zasledovanju skrivcev in ugotavljanju podrobnosti sodelujejo tudi belgijske policijske oblasti, ker je več teroristov tudi v Belgiji sami.

Aretacija dr. Pavelića in Kvaternika v Turinu so sprejeli v Franciji z neprikritim zadovoljstvom. Smatrajo to kot dober znak, da v Italiji pravilno presoja položaj. Pričakujejo, da bo aretacija teh dveh voditeljev teroristične organizacije dovela do njenega popolnega uničenja, tako da bo Evropa končno vendarle rešena krvavih presenečenj, ki so jih pripravljali že več let.

V prvem trenutku so mislili, da bosta dr. Pavelić in Kvaternik takoj izročena francoskim oblastem. Objavljeno je celo bilo, da bosta že jutri privedena v Marseille, kjer bi jih mogel preiskovati sodnik konfrontirati s Pospisilom. Rajčiem in Kraljem, ki trdijo, da sta bila organizatorja njihove zarote.

V Turin je bil tudi takoj poslan, ko se je izvedelo za aretacija dr. Pavelića in

Kvaternika, inspektor francoske policije Rojer, vendar pa mu italijanska policija v prvem trenutku ni dopustila, da bi zaslislal aretirana voditelja teroristov. Šef turinske policije mu je izjavil, da ne more ugoditi njegovi želji iz razlogov mednarodne procedure v takih primerih. Razen očiščene komunikacije, ki pravi, da sta bila dr. Pavelić in Kvaternik aretirana in da sta izpovedala, da nimata z atentatom nobenih zvez, ni italijanska policija doslej objavila ničesar drugega.

Šef turinske policije je izročil francoskemu policijskemu zastopniku fotografije in odliste prstov aretiranih in na ta način je bilo ugotovljeno, da sta aretirana v resnici dr. Pavelić in Kvaternik, ki ju išče francoska policija. Pristavil je še, da ima v sedaj iz Rima formalna navodila, naj ne dopusti njegovega sestanka z osumljenecema. Francoski policijski zastopnik je to sporočil francoskemu konzulu v Turinu, ki je stopil v zvezo s francoskim poslanikom v Rimu, da bi posredoval pri rimski vladi, in kakor vse kaže, je ta intervencija uspešna.

V Turinu in okolici se nahaja tudi sumljiv človek po imenu

Barbaris ali Barbarić

o katerem menijo, da je sodeloval pri teroristični organizaciji Ta človek si je pred nekoliko dnevi najel sobo v nekem hotelu starega Turina, vendar pa se doslej ni več pojavil in kakor vse kaže se po aretaciji dr. Pavelića in Kvaternika tudi ne bo.

Po poslednjih poročilih iz Turina sta dr. Pavelić in Kvaternik samo v preventivnem zaporu. Doslej je le ugotovljeno, da niso pri njih našli nobenih listin, ker sta oba svoje potne liste in druge papirje pred aretacijo uničila. Francija danes nima z Italijo sklenjene konvencije o izročanju političnih zločincev in je Italija dolžna, da ji izroča samo navadne zločince. Zato se pojavlja vprašanje izročitve voditeljev teroristov tudi s pravnega stališča.

Italijanska policija je včeraj prejela nova navodila ter je sklenila, da se Pavelić in Kvaternik zaslisiša pred zastopnikom francoske policije Rojerom, ki naj bi zaslisljanju prisostvoval kot priča. Od abeh osumljencev bodo predvsem zahtevali, naj dokažeta, kje sta bila od 1. septembra do trenutka aretacije.

Pavelić in Kvaternik vse tajita

Pariz, 21. oktobra. A.A. Agencija Havas poroča iz Turina, da so včeraj ponovno zaslislali dr. Pavelića. Policijski je zaslisljal tudi terorista Evgena Kvaternika. Te zaslislševanja niso podale nikakih novih odkritij, ki bi mogla prineesti več luči v marseilleski zločin. Sploščka so mislili, pravi Havasovo poročilo, da se je dr. Pavelić mudil v Marseillu v času atentata pod imenom »Pavelescu«, sedaj pa so doglali, da ni med Pavelićem in Pavelescom nikake zveze.

Kvaternik je pri včerajšnjem zaslisljanju vnovič odločno tajil svojo udeležbo pri atentatu in je na okoli 20 preciznih vprašanj negativno odgovoril, češ, da je popolnoma nedolžen in da ni poznal nobenega člana zarote, zlasti pa ni imel nikakih zvez s Pospisilom (Kramerjem).

Havasovo poročilo pravi na koncu, da so Pavelića in Kvaternika aretirali 18. t. m., in sicer Pavelića v Turinu, kjer je živel pod nepačnim imenom, Kvaternika pa v trenutku, ko je stopil iz vlake Milan-Turin.

Formalne zapreke

Pariz, 21. oktobra. p. V zvezi z zahtevo francoskih oblasti po izročitvi dr. Pavelića in Kvaternika opozarjajo v tukajšnjih pravnih krogih, da so potrebne še neke formalnosti in da je mogoče v najboljšem primeru računati s tem, da bosta oba zločince izročena francoskim oblastem šele po 14 dneh.

Kvaternikov posel v Lausanni

Lausanne, 21. oktobra. d. Policijske oblasti v Lausanni nadaljujejo z vso verno poizvedbo o pomočnikih marseilleskih morilcev. Pri tem so ugotovili, da je bil Evgen Kvaternik eden izmed glavnih delegatov dr. Pavelića, v septembru včeraj v Lausanni, da bi na mestu proučil, kako bi najlažje spravil zarotnike neopaženo v Francijo. Pri teh mnogostevnih potovanjih je razpolagal z velikimi vsotami denarja. Tako je pri lausanskih denarnih zavodih zamenjal nad 6.000 švicarskih frankov. Kvaternik si je preskrbel predvsem madžarske penge, francoske franke, nemške marke in avstrijske šilinge, da bi lahko kril stroške za potovanje zarotnikov. Kakor znano, je izročil Kvaternik denar morilecem v Lausanni.

Pavelescu ni Pavelić

Bukarešta, 21. oktobra. g. Policijska preiskava je ugotovila, da rumunski železniški uradnik Pavelescu, o katerem so domnevali, da je identičen z voditeljem hrvaških teroristov dr. Pavelićem, nima z njim nobenega opravka. Pavelescu je bil v kritičnem času res s svojo ženo v Marseillu, toda ne zabavem potovanju, ne da bi bil imel kakšne zveze s Pavelićem. Francoske policijske oblasti so bile o teh ugotovitvah obveščene.

Nove ugotovitve

Pariz, 21. oktobra. z. Preiskava o skrivnih marseilleskega atentata je ugotovila te le nove dejstva:

1. Soudeleženci marseilleskega atentata Pospisil, Rajč in Mio Kralj so priznali preiskovalnim sodnim oblastem, da so bili že dalje časa člani teroristične organizacije v raznih taboriščih na Madžarskem in da so dobili ob koncu septembra nalog, naj odidejo v Marseille in Pariz.
2. Nadalje so preiskovalnim oblastem priznali, da so dobili v Lausanni od Evgena Kvaternika nove obleke in veliko denarja, da bi lahko živeli v najboljših hotelih in se vozili z brzimi vlaki v I. in II. razredu.
3. Pospisil in Kralj sta dobila v Lausanni nalog dr. Pavelića, naj izvršita v Parizu sagem atentat na pokojnega kralja, če se poizkus v Marseillu ne bi posrečil.
4. Orožje, s katerim je bil izvršen zločin, je po sodbi strokovnjakov takšno, da ga ni mogoče kupiti v privatni prodaji.
5. Prav tako je preiskava ugotovila, da je atentator Cernozemski nadomestil v Budimpešti Drangova kot posredovalec med VMRO in Perčecem in da je res deloval kot instruktor teroristične tolpe. Nadalje je ugotovljeno, da je bil ta Bolgar rojen v bolgarski vasi na Rodopu.

Aretacije v Franciji in Belgiji

Pariz, 21. oktobra. d. Iz Boulogna sur Mer poročajo, da so včeraj v nekem kraju na severno-francoskem premogovnem ozemlju aretirali človeka po imenu Vondraček, ločenega moža skrivnostne in lepe ženske, ki so jo videli s Kvaternikom v Parizu in Aix en Provence in ki je baje morilec kralja Aleksandra prinesla orožje. V stano vanju Vondračka so izvedli preiskavo ter zaplenili obširno korespondenco.

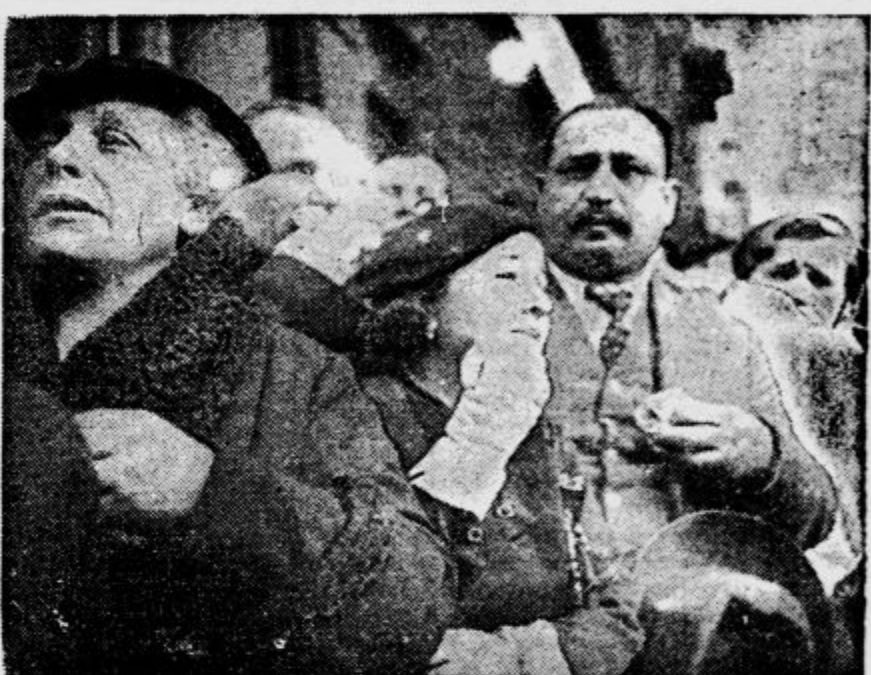
Pariz, 21. oktobra. A.A. »Pett Parisien« objavlja naslednjo vest svojega dopisnika iz Liegeja:

Po najnovejših vesteh je belgijska policija, ki v Liegeu zaslišuje aretiranega Stepana Perića zelo rezerviran zastra prave identitete aretiranca, ki ni, kakor vse kaže, zarotnik z Janka Puszte Perčec, kakor so v začetku mislili. Vendar se zdi, da je Perić, ki je po poklicu odvjetnik, eden izmed najbližnjih sodelavcev dr. Pavelića.

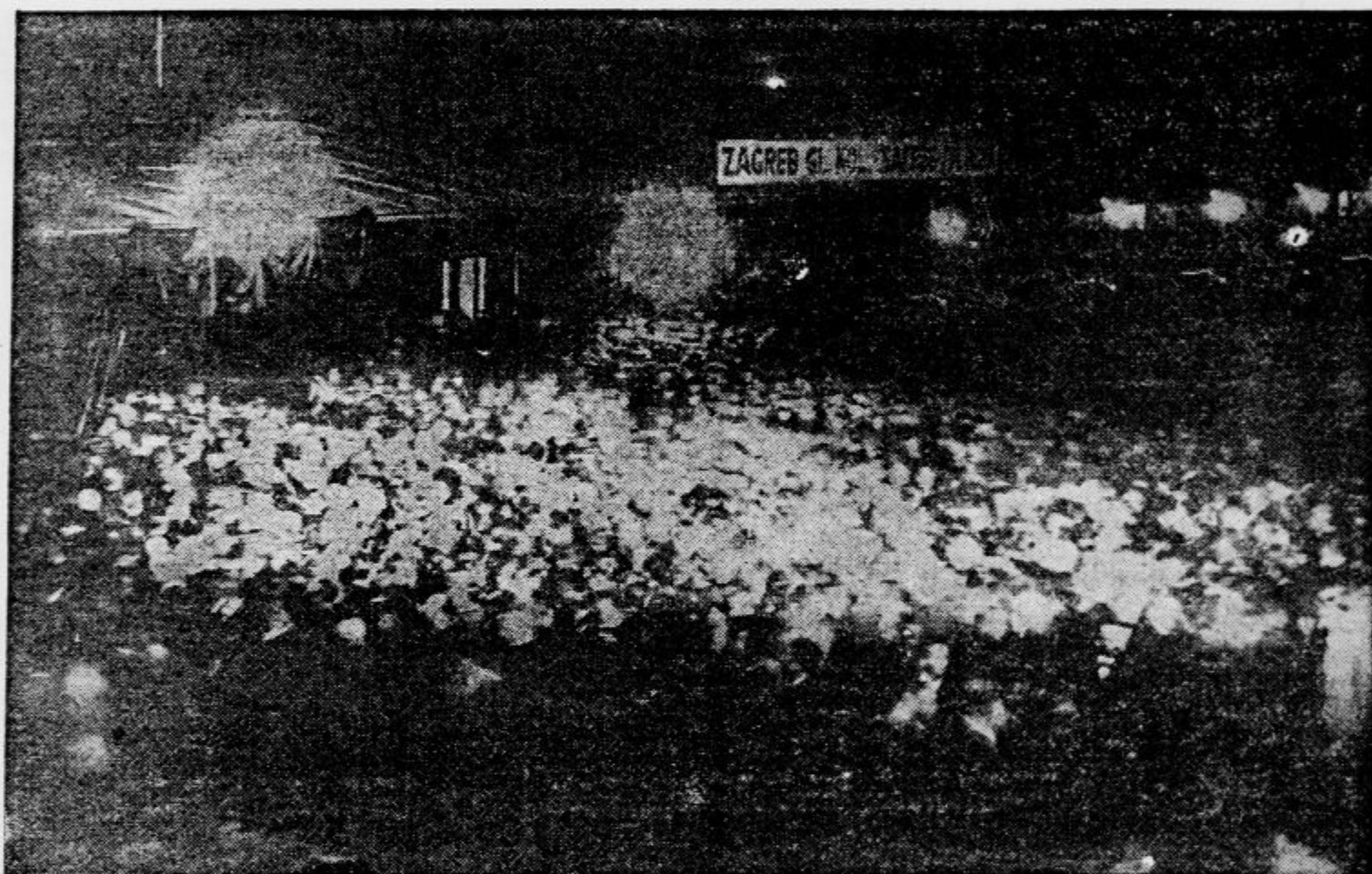
Sklicanje turškega parlamenta

Ankara, 21. oktobra. g. Parlament je bil sklican za 23. oktobra. Prvotno bi se morala Narodna skupščina sestati šele 1. novembra. Kot vzrok predčasne otvoritve navajajo sedanji kočljivi položaj v Evropi.

ASK Primorje (nogometna sekcija). Seja sekcijekega odbora se vrši danes ob 20. uri Rebu.

Tožni prizori s kraljevega pogreba v Beogradu

Iz francoskih dnevnikov: Tako je Zagreb počastil Viteškega kralja

Sok, ki v segretem stanju odkriva prihodnost

Pred nekoliko leti je po vsem svetu zbudilo veliko pozornost, ko je francoski kemik Rouhier v Srednji Mehiki odkril rastlino z imenom »jaje«, katere skrivnostne lastnosti so tamkajšnji indijanski rodovi poznali že dolga stoletja.

Iz soka te rastline se da pridobivati ekstrakt, ki povzroča že v neznatnih količinah omamljenost. V tej omami je mogoče vsi videti dogodke, ki se dogajajo bogve kako daleč in o katerih omamljenec prej ničesar ni videl. Uživalci jajca so sposobni gledati celo bodoče dogodke. Ker so s poskusi v nekaterih primerih ugotovili, da vzbuja čudni sok v resnici svetlovidne in preroške sposobnosti je rastlina postala hipoma prava modna rastlina.

Iz Mehike so jo izvažali na debelo in po vsem svetu so jo gojili. Toda ta moda je kmalu splahnela. Izkazalo se je namreč kmalu, da je ekstrakt zdravju zelo škodljiv tako da so njegovo prodajo razne evropske države prepovedale oziroma ga dovolile prodajati le proti zdravniškemu receptu. Potem se je tudi izkazalo, da se prividi po tem roku ne razlikujejo od prividov po drugih mamilih, telepatiki in preroški pa so le pri osebah, ki so v to smer že od vsega početka nadarjene. Danes v javnosti ni več zanimanja za to rastlino.

Sedaj pa sporoča angleški botanik in potovalec Williamson, da je odkril v brazilskih pragozdih drugo »telepatično rastlino«, ki je po svojih učinkih stokrat močnejša

od mehiške. Indijanski rodovi jo dobro poznajo, znanstvena literatura pa je nikjer ne navaja. Rastlina je grm, iz katerega pridobivajo domačini mleku podoben sok. Zanimivo je, da nima ta sok v hladnem stanju nobenega vpliva. Če ga segreješ pa ga zadostuje že polovica čajne žličke da izzove po dveh minutah stanje, ki se v ničemer ne loči od transa nadarjenih medijev. Williamson sam drugače ni udarjen na to plat, prav pa da je v omami po tem soku gledal stvari, ki so se v resnici dogajale daleč preko oceana v Londonu. V prividih je n. pr. zvedel, da je neka njegova sorodnica smrtno zbolela, da je njegov sin doživel nezgodo s kolesom itd.

mislil, da bi se ji skril. Razgret, kakor sem bil, sem smuknil v bukovje in se ploskoma vrgel v kotanje, polno vlažnega listja. Hlad mi je prijal, še bolj pa okolnost, da sem skrivaj lahko opazoval Almo. Tekala je križem kakor srna, postavala, prisluskovala in se smejala lastni nesprenosti, ko me ni mogla najti. Zakukal sem, pa je stekla — mimo, a jaz v smeh! Nazadnje me je jelo mraziti in sem se skobacal iz kotanje:

— Alma!
— Kje si pa tičal?
— Saj si bežala mimo mene.
— Čakaj, Drago, zdaj ti vrnem!
In je odhitela navkreber in izgnila nekje med zelenjem. Ko jo zagledam, je med bršljanom čepela ob visoki skali in me je prizor tako omamil, da sem jo prosil, naj še malo ostane tako.

— Zakaj?
— Kakor vila si zdaj, Alma.
— Sem pa že rajši tvoja dekle! — mi je skočila v objem.

Izza tega izleta sem čutil, da nisem nič več prav trden. Utrujenost, mrazenje, potenje, vročica in medla velost, vse to me je izmenoma mučilo, dokler se nisem odločil in odšel k zdravniku.

— No, nič hudega. Malo prehlajenja, sicer pa kar glavo pokonci! — je menil. Res sem nosil glavo pokonci in sem se silil, da bi bil kakor prej, toda jeseni me je vrglo in sem ležal nekaj tednov. Zdaj je zdravnik govoril zelo učeno, a mi ni povedal nič posebnega. Le pazim naj se, da ne bo kakih komplikacij.

Ravnal sem, kakor mi je ukazal, Al-

ma pa je začela z ljubosumjem, češ, da sem zato tako medel in mrtev, ker sem se je naveličal. Rajši bi bil slišal ne vem kaj kakor ta očitek, ona pa se mi je ku-javo smejala, češ:

— Zakaj si bil pa skraja čisto druga-čen?

— Zdi se mi, da sem vedno enak.

— Nikar ne govori, ko sam najbolj veš, Alma.

— Veš, Alma, bolan sem. Ko se po-zdravim, bo spet vse dobro.

— Ti, pa bolan? Nikar si tega ne do-mišljaj in pusti zdravnike! Saj si kakor nagelj...

Govorila je tako vneto, da sem se ji moral smejati in ji verjeti. Vso zimo se nato nisem brigal za zdravje in sem se na moč silil, da bi bil čim bolj živahen. Hodil sem na ples in zabave, kamor je Alma dahnila, tja sem šel, ker sem hotel njej in sebi, da, v prvi vrsti sebi, dokazati, da sem še korenina, čeprav tako nalahko zmeraj pokašljujem in me obha-jajo vse nevshečnosti, ki so me bile spo-ljadi oplašile. Bogve, ali je Alma slu-tila, s kakšnim naporom se premagujem. Včas, ko sva bila skupaj, se mi zdi, da me je skrivaj ogledovala z nekakšno za-skrbljenostjo, največkrat pa se mi je za-dovoljno smejala, češ:

— Viš, Drago, da sem boljša kakor tvoji zdravniki. Ko bi nje poslušal, bi bil zdaj nemara res bolan...

Letos spomladi pa se je moj odpor zrušil, kakor da je nenadoma vse ugas-nilo v meni. Zdaj je zdravnik govoril na moč resno, še bolj resno pa me je opom-

nila bolezen sama, ko se mi je na lepem udrla kri. Bilo je strašno. Ne bolezen, ne grozeča smrt, ampak le tista mrka mi-sel, da je zdaj neizbežno konec sanj o sreči z Almo, da jih mora biti konec, to me je do kraja stisnilo. Kakor hitro pa sem si le nekoliko opomogel, sem ji po-vedal, kako je in kako mislim, da mi vest ne dopušča v takih razmerah usta-navljati družine. Vprav zaradi nje, Al-me, in zaradi tople ljubezni do nje se moram odpovedati svojim sanjam. Naj mi torej skraja ne zamere in naj si ne kali sreče, ki jo še čaka v življenju, z moje žalostno usodo.

Mislil sem iskreno, pošteno, in kakor upam, edino pametno, Alma pa kakor vihra! Kako je ves čas slutila in se ji je kar zdelo, da jo hočem samo izgra-vati in se ji potem izmuzniti. Da sem človek brez značaja in vesti in da ra-vnam s poštenim dekletom kakor morda kdo drugi ne niti s pobešnico... Ali me ni takoj skraja opozorila, naj si pre-mislim? In kaj sem ji vse obetal in kako sem govoril! Da se le ne sramujem take nemožate zahrbtnosti? Ako mi je res ta-ko docela odveč, naj bi ji vsaj pošteno povedal.

Bila je nedostopna za vsako pametno besedo in sva se razšla v jezi. Doma sem kakor mrlič omahnil na posteljo in ni-sem nič več razumel niti nje niti sebe. Vso noč sem topo strmel po sobi kakor mrlič iz krste. Ali sem res samo jaz taka izjema med ljudmi, da sem Almo z be-sedami, ki sem ji hotel z njimi samo dobro, tako do jedra razburil in razžalil?

TEDEN DNI FILMA

Carica vseh Rusov

Film, s katerim bo Elitni kino Matica v Ljubljani po dnevih velikega žalovanja danes spet pričel predstave, je eno izmed največjih del ameriške filmske industrije. Imenuje se »Carica vseh Rusov«. Film je izdelal Paramount. Carico glumi Marlene Dietrichova, poleg nje sta ustvarila glavni vlogi Luiza Dresserjeva in Sam Jaffe. Prvič pa nastopi tudi Marija Siberjeva, hčerka Marlene Dietrichove. V celoti je v tem filmu zaposlenih okrog 1000 igralcev. Po dnevniku carice Katarine II. je manuskrpt napisal Manuel Komrov, režijo pa je prevzel slovit mojster Jože Sternberg. Film je obšel že vsa velika kulturna središča na svetu in je povsod ubralAVORIKE. Zato je hvala odveč. Zanimala pa bo naše občinstvo kratka vsebina:

Na Pruskem živi mala princesa Sofija. Je razvajeno otroče, ki niti od daleč ne slu-ti, da ji bo usoda dodelila nenavadno bo-dročnost: da bo postala žena ruskega pre-stolonaslednika, in pozneje carica-vladari-ca. Otroče se razvije v krasotico, ki ji v sme-hu in zabavi minevajo dnevi. Naenkrat prispe na dvorec odposlanec ruske carice Elizabete, princ Aleksej. Posledica: Sofija mora odpotovati s svojo materjo v daljno Rusijo.

Težko je potovati v Rusijo. Ni bilo le-tal, ne avtomobilov, ne brzdovlakov, do ru-ske meje se je bilo treba cijaziti z vozom, po Rusiji pa s sankami. Ali brhka Sofija lahko prenaša napore poti? V njeni duši blodi-čudoviti prividi, nestrpno pričakuje sestanek z onim, ki mu bo zvesta tovari-šica — z zarocenecem princem Petrom, ki ga ne pozna niti po sliki, vendar ji je nje-gov odposlanec princ Aleksej povedal o njem mnogo lepega.

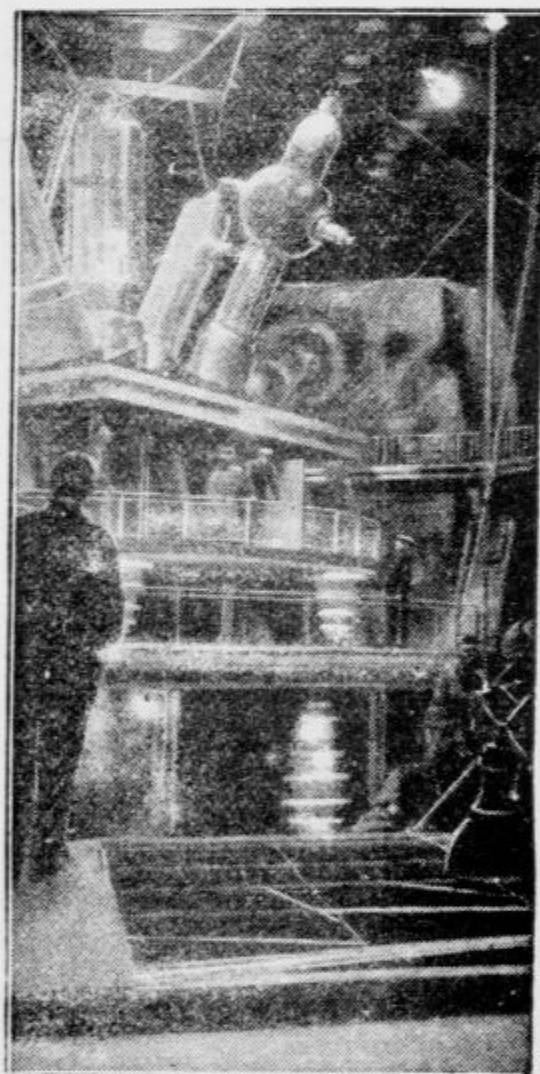
Dospeta mati in hči v Moskvo in carica Elizabeta ju svečano sprejme. Sofija je vzhitena pa tudi razočarana: njen zarocenec je grd in razen tega zelo čudnega zna-čaja. Takoj ji začne dvoriti lepi princ Alek-sej. Sicer ne brez uspeha vendar pa So-fija izbegava sestanke z njim.

Toda Sofija se zdaj že imenuje Katarina, ker je morala na caričino zahtevo izpreme-

niti ime. Poročna ceremonija je svečana. Ampak vsa velika parada Katarine ni na-pravila srečne. Ona hrepeni po ljubezni in te ji Peter ne more nuditi.

Na ruskem carskem dvoru sta se zgo-dila dva pomembna dogodka: Katarina je rodila prestolonaslednika, kmalu nato pa je umrla stara carica Elizabeta. Peter postane car. Vlada tako okrutno, da ga vsi zamrzi-jo. Med tem pa Katarina že učvrščuje svo-je prijateljstvo z armado.

Princ Aleksej je mladi carici vedno bolj za petami. Toda ona noče čud ničesar o njem, ker je imel zveze s pokojno carico. Katarina poklanja svoje srce grofu Orlo-wu, ki ji je mnogo pripomogel do tega, da je vrgla okrutnega Petra. S pomočjo voj-ske in duhovščine postane naposled Kata-rina velika carica vseh Rusov.

Prizor iz velikega filma »Zlatos, ki ga bomo videli v Ljubljani: Ogromni laboratorij

Kaj bi bil vendar kdo drugi naredil v istih okoliščinah? Ali naj bi si bil po-magal z lažjo, ko mi je takaj nepojmlji-vo zopraj?

Zjutraj sem ji hotel pisati in ji docela mirno pojasniti svoje misli. Vem, da sem jetičen in sem pravi čas za ozdravljenje zamudil. Bolezen lahko traja mesece, morda celo leta, lahko pa ugasnem tudi prav kmalu. Na takega moža se vendar ne bo vezala...? Kaj naj počne s svojo svežo mladostjo, ako bom jaz pokašlje-val in hiral kraj nje? Mar hoče biti bol-niška strežnica in ne žena...?

Vse to sem ji hotel pisati in pojasniti z natančnostjo, kakor sem je v življenju vedno vajen. Ako pa vzlic temu vztraja, da postaneva mož in žena, potem seveda sprejemam to veliko žrtev njene ljubez-ni, ki mi bo kakor topla lučka svetila v mrzlo brezbrežnost vsega neznanega, ki se razprostira za zaveso smrti.

Ze sem se lotil pisanja, ko prejmem njeno pismo. Cisto kratko je pisala:

— Grem, da končam tam, kjer sem bila najbolj srečna s Teboj. Zdaj boš lahko zdrav.

Alma.

Planil sem venkaj. Hotel sem na vsak način govoriti z njo. Urno, urno, da ne bo prepozno!

Na cesti se mi je stemnilo. Iz mraka se zavem šele doma in kraj postelje sto-ji zdravnik. me resno motri in nujno pri-poroča mir. Da. mir...

Vse je še živo v meni kakor se je zgo-dilo, a kje je tu moja krivda?

Ali ni zopet tukaj? Alma...

Morda me vabi za seboj... Pst, zdajle je šla mimo vrat, je postala, se smejala. Ali bo odpila? Alma!

Mimo je šla. Videl sem jo. Na ovinku ulice se je ozrla in se mi nasmehnila. Pojdem in jo poiščem. Pojdem, da bo konec trpljenja. Natanko tja pojdem, kjer sem bil najbolj srečen z njo.

Kdo neki prihaja k meni? Pismošča.

Kaj? Ali sanjam? Almino pismo? Res, njeno pismo... In šele včeraj je pisala:

— Znanka mi sporoča, da si obežal in si baje resno bolan. Seveda tega ne verjamem, zadošča mi pa, ko slutim, da Te je vendar nekoliko pogrelo in pre-treslo... Cisto odveč Ti tedaj le nisem bila, ko si se zbal — moje smrti. Sicer pa ne misli, da sem res tako nespamet-na. Življenje je prelepo, da bi ga pehala od sebe. Jutri obhajam zaroko in v krat-kem bom gospa. Prav nalašč, razumeš? Ne domišljaj si, da jokam za Teboj. Moj ženin sicer ni vladni koncipist, ampak le dostojen podeželski trgovec, toda nič ne de. Dokazala sem Ti, mislim, da sem močnejša od Tebe, in to mi je dovolj. Tudi za masčevanje, razumeš?

Alma.

Razumem, razumem. Vse razumem in ničesar več. Ha ha! Le kje bi še našel na svetu bedata, ki bi bil meni enak? Haha ha...

Zdravo, gospod doktor! V zdravilišče, pravite naj grem? Kakor želite. Meni je čisto vseeno. Prav za prav, ako dovo-lite, bi šel natraži v prvo beznico in se ga pošteno natreskal. Ha ha ha, to sem kavelj, kaj, gospod doktor?!

VITEŠKI KRALJ V NAŠIH LOVIŠČIH

Nepozabni spomini na lovske dogodke pod Kamniškimi planinami

Kamnik, 21. oktobra.

Pozimi leta 1921 smo v Kamniku prvič radostno pozdravili v svoji sredi Nj. Vel. kralja Aleksandra, ki se je na povabilo Sl. lovskega društva udeležil lova na gamze v Kamniški Bistrici. Po uspešnem lovu se je vladar na povratku s svojim spremstvom ustvaril na kamniškem glavnem trgu, sedaj trgu kralja Aleksandra, kjer ga je sprejela velika množica, ki je prihitela od blizu in daleč, da vidi in pozdravi junaka svetovne vojne in modrega voditelja zedinjene Jugoslavije. Ob burnem vzklikanju množice ga je pozdravil župan dr. Rihard Karba, izražajoč naše veliko veselje nad odlikovanjem, ki ga je izkazal s svojim obiskom starodavnemu Kamniku. Ko je se izrazil željo, da nas vladar ponovno obišče, se je kralj zahvalil s ljubeznivimi besedami za sprejem in pozdrav za zatrdilo, da je lepota Kamniške Bistrice tako navdušila, da bo rad in z veseljem o prvi priliki zopet prišel na lov v naše planine.

Takrat si pač nismo mislili, da bo kralj Aleksander kdaj tako odlikoval Kamnik in si izbral Kamniško Bistrico za svoje najljubše lovišče. Iz svoje kraljevske rezidence na Bledu je delal pogoste izlete v Bistrico, kjer je včasih ostal tudi po več dni sam ali pa s Nj. Vel. kraljico Marijo. Posebno vesel pa je bil vladar, kadar je mogel pripeljati s seboj vse tri prince, ki so navdušeni nad lepoto divnega planinskega raja v Kamniški Bistrici, vedno znova prosili svojega kraljevskega očeta, da jih vzame s seboj. Medtem ko sta se kraljevski roditelja podala na lov na gamze visoko gori pod strme stene, so principi radostno rajali po zeleni trati okraj izviru Kamniške Bistrice je postavil arhitekt zgradbo, ki po svojem slogu napravlja vtis preprostosti in enostavnosti, vendar pa tvori s svojo prikopno domačnostjo v krasnem okviru zelenih gozdov in skalnih grebenov tako skladno in lepo sliko, kakršno more zamisliti le genijalnost velikega umetnika. Iz belih apnenčevih skal zgrajena osnova, temni odraz gornjega dela stavbe, prosto rastoče smreke okrog splotja, z belim peskom iz struge bližnjega hudaurnika Sedelška posuta steza, zelena trata, po kateri prusto rastejo cvetlice in grmovje — nič ni izumetnega, nič pretiranega. Vsa okolica je ohranila prvotni značaj divne gorske prirode, v kateri je dvorec nadvse lep in prikopen.

Kraljev lovski dvorec

Krasote naših planin in lovske bogastvo bistriškega revirja sta navdušila vladarja, da si je dal v bistriški dolini zgraditi ličen lovski dvorec, za katerega je napravil načrte naš največji arhitekt Josip Plečnik. Na lepem prostoru okraj idilične trate ob izviru Kamniške Bistrice je postavil arhitekt zgradbo, ki po svojem slogu napravlja vtis preprostosti in enostavnosti, vendar pa tvori s svojo prikopno domačnostjo v krasnem okviru zelenih gozdov in skalnih grebenov tako skladno in lepo sliko, kakršno more zamisliti le genijalnost velikega umetnika. Iz belih apnenčevih skal zgrajena osnova, temni odraz gornjega dela stavbe, prosto rastoče smreke okrog splotja, z belim peskom iz struge bližnjega hudaurnika Sedelška posuta steza, zelena trata, po kateri prusto rastejo cvetlice in grmovje — nič ni izumetnega, nič pretiranega. Vsa okolica je ohranila prvotni značaj divne gorske prirode, v kateri je dvorec nadvse lep in prikopen.

Ob pogledu na dovršeno stavbo je vladar glasno izrazil svoje veliko zadovoljstvo, katero je naglasil tudi s tem, da je tako rad in tako pogosto prišel v Bleda v Bistrico. Iz oken dvorca, v katerem so zgoraj same sobe za kralja, kraljico in prince, je krasen razgled na skalne vrhove Kamniških Alp. Ponosni lok strmega skalnega grebena zaključuje na vzhodu velika piramida 2247 metrov visoke Brane, ki ponosno zre na prostrani lovski revir in kraljuje nad njim kakor zvest in nedostopen čuvár. Ko so končali vrh Brane pozlatili prvi solnčni žarki, da je začel v rožnati jutranji zarji, je vladar iz okna svoje sobe pogosto opazoval, kako se iz pokoja bude planine v mlado jutro in kako se na njih poraja življenje, ki ga človek niti ne slutí.

Kralj na samotnih pohodih

V razdiranih sivih skalnih stenah, ki so jim elementarne sile vdihnile lepote divje alpske romantike in katere v prijetni menjavi oživljajo zelene trate s skromnimi grmičji planinskega bora in z redkimi alpskimi cvetkami, je vladar, veliki ljubitelj narave, občudoval gamze.

V tej sami veličastne alpske prirode, daleč proč od dnevnega hrupa, je kralj Aleksander tako rad prebil nekaj ur, ki si jih je doletel kot odmor med svojim napornim in plemenitim delom, posvečenim narodu in svetli bodočnosti naše domovine. V spremstvu direktorja dvornih lovišč ali pa

enega izmed lovskih čuvajev svojega lovišča se je pogosto vzpel visoko v planino pod strme stene Brane, Planjave ali Rsenika, obhodil najtežavnejše dele revirja in dokazal, da je res pravi planinski lovec. Mnogo bolj ko velike pogonske love je ljubil kralj Aleksander samotne pohode. Na zalazu je včasih po več ur občudoval prekrasno naravo okrog sebe, opazoval gamze in izbiral za strel najlepšega samca. Kot izvršten strelec je redko zgrešil cilj in baš v Kamniški Bistrici si je priboril nekaj najlepših lovskih trofej. Ko se je vračal z lovskega pohoda v Bistrico, pogosto je prav v poznem mraku, je bil vedno veselo razpoložen. Turistom, ki so ga večkrat srečali v Kamniški Bistrici, je vračal pozdrave s tisto ljubeznivo prišrčnostjo, zaradi katere je bil tako priljubljen med narodom.

Vladar in Bosov Tine

Kraljeva družina je bila v Kamniški Bistrici vedno brez vsakega ceremonijela. Kralja in kraljico je spremljal le upravnik dvornih lovišč g. inž. Ciril Dimnik, kraljevska lovca in njihju goste pa so spremljali na lov na stojiščah ali pa zalaze lovske čuvaji pokojni Bosov Tine, Špin, Lojze Kemperle, France Uršič in drugi. Vsa ljubeznivost in plemenitost našega vladarja se je razodevala na najprišrčnejši način v njegovem občevarju s preprostimi gonjači, delavci in lovci. Z osemdesetletnim Bosovim Tinom, ki je bil 60 let lovski čuvaj v bistriškem revirju in strah vseh divjih lovec, se je vladar večkrat zapletel v dolg pogovor, ki je potekal v prijetni domačnosti, kakor bi se pogovarjala dva lovška tovariša. Preprosti mož je potem ves navdušen pripovedoval, kako dober in ljubezniv je bil kralj v pogovoru in kako ga je zanimala vsaka stvar. O čem ste se menila? O prejšnjih lovskih zakupnikih, o lovu v prejšnjih časih v bistriški dolini, o lovskih doživljajih in o vsem mogočem. Tine je bil presrečen, da je mogel vladarju odgovarjati na njegova vprašanja, še srečnejši pa je bil osemdesetletni mož, ko se je s prošnim korakom vrnil iz najtežavnejših in najnevarnejših poti lovskega revirja in je čul pohvalo iz vladarjevih ust.

Mlad, a zanesljiv čuvár

Na lovu, ki je bil proti koncu avgusta v Kamniški Bistrici in na katerega je kraljevska dvojica povabila tudi angleškega poslanika na našem dvoru g. Hendersona in nemškega poslanika von Hassela, je vzbudil veliko veselost v kraljevi družbi dogodek, ki si ga je 11-letni Tinček, sin korporacijskega gozdnega čuvaja v Konjski, vtisnil globoko v spomin!

Čuvaj na Konjski je imel nalogo, da ne sme spustiti nobenega avtomobila po cesti v lovišče. Ker je šel čuvaj z doma, je opravljal to dolžnost 11-letni Tinček. Z energičnim glasom je ustavil avtomobil, v katerem je sedela kraljica, ki je mladi stražar seveda ni poznal. Visoka dama je bila seveda v zadregi, ko ji Tinček ni pustil nadaljevati poti. Ponudila mu je 20 dinarjev napitnine, dodala še nadaljnji 20, toda Tinček se ni dal omehtati in podkupiti.

Ko je kralj izvedel za dogodek, je hotel videti odločnega stražarja. Pogladil ga je po laseh in ga pohvalil: »Ostani vedno tako trden in značajan in ne daj se nikoli od nikogar podkupiti! Svojim gostom pa je kralj pripomnil: »Ta bo dober čuvár mojega lovišča in domovine.« Ko je Tine odhajal od kralja, je tiščal v roki celega »jurja«, vladarjevo naročilo pa si je zapisal globoko v srce in ga bo vedno zvesto izpolnjeval.

Kako dober in plemenit je bil naš viteški kralj, dokazuje tudi naslednji dogodek:

Kralj pri ranjencu

Kraljevi lovski čuvár France Uršič je na strmih lovske poti pri povratku z lova tako nesrečno padel, da se je močno udaril na koleno in so ga nato morali podpirati pri hoji v dolino. Ko je vladar povprašal, kje je France, in so mu povedali, da se je udaril na koleno, je z očetovsko skrbnostjo poizvedoval za njegovo nezgodo.

»Ali se je hudo udaril? Ali je nevarno?« Zvečer so bili lovi zbrani na pogovoru v lovske sobi s Francetom, ki je z obvezanim kolonom ležal na divanu. V dimu cigarete in pip so ob skromni luči komet videli drug drugega. Naenkrat se vrata moge sobe odpro in še preden so lovci mogli videti, kdo je prišel, je stal sredi med njimi kralj in ljubeznivo izpregovoril:

— No, kje imate ranjenca?

— Tu sem, Veličanstvo, se je oglašal France, ko je presenečen videl, da velja kraljev prihod njemu.

— Kako je z rano? Hudo boli? Je vladar prijazno vprašal Franceta, ki od osuplosti ni vedel, kaj bi počel.

— Prej me je hudo bolelo, zdaj pa je že mnogo boljše, le na nogo še težko stopim, je odvrnil France z ležaja.

— Samo da ni kaj hujšega, je vidno zadovoljen rekel vladar in z ljubeznivim pozdravom spet odšel iz sobe.

Lovci so bili osupli. Tolike pozornosti in skrbnosti pač nihče ni pričakoval od vladarja. Toda tak je bil naš dober kralj vedno in povsod, kjer je prišel s stik z narodom, ki ga je zato spoštoval in ljubil kakor svojega očeta.

Zadnji lovi

Tudi letos se je kralj takoj po svojem prihodu na Bled podal v spremstvu adjutanta v Kamniško Bistrico, kjer je ostal 4 dni. Obhodil je velik del lovskega revirja, se zanimal za nove preureditve v lovišču in se v krasni prirodi naših Kamniških Alp vesellil prijetnega lovskega razvedrila. Vsa novost ga je zanimala in ko se je peljal z avtomobilom po bistriški cesti, je z zanimanjem opazoval delo v porfirnih kamnolomih. Dal je ustaviti avtomobil, gledal delavce pri težkem delu in povprašal, čemu bo zeleni gramoz, ki ga tare veliki železni drobilec. Ko so delavci pojasnili vladarju lastnosti porfirnega gramaza in povedali, da postopajo z njim ljubljanske ceste, je s prijaznim pozdravom zpet krenil naprej. Ob vladarjevi ljubeznivi pozornosti so bili gelavci presenečeni: Koliko gre ljudi tod mimo, pa nam le redki privoščijo prijazno besedo. Kako dober je naš vladar!

Par dni predno je odpotoval z Bleda in se podal v Bolgarijo polagat nove temelje miru in složenega sodelovanja obeh bratskih narodov, je prišel vladar v Kamniško Bistrico na kratek popoldanski lovski izlet, ki je bil poslednji v njegovem življenju. Bilo je 31. avgusta ob 13. ko je lovski čuvaj Lojze Kemperle prejel sporočilo, da se je odpravil iz Bleda v Bistrico Nj. Vel. kralj z visokimi gosti. Lovski čuvaj je brž obvestil svoje tovariše, ki so takoj pripravili vse potrebno, da sprejmo kralja in njegove goste na zalaze. Kmalu so se ustavili v Bistrici avtomobil in vladar je že od daleč veselo zamahnil z roko v pozdrav in zaklical:

„No, Lojze, ali bomo danes kaj streljali?“

— Mogoče, Veličanstvo, je odvrnil lovski čuvaj.

Visoka družba se je takoj podala na lov. V kraljevem spremstvu so bili angleški princ Jurij, bolgarski knez Ciril in knez Pavle. Spremljal jih je samo direktor dvornih lovišč inž. Dimnik. Visoki lovci so se

Naš vladar med sportniki

Znani zagrebški sportnik Vilko Brikič je napisal v »Sportskem listu« nekatere zanimive spomine na blagopokojnega Viteškega kralja. Tak drobšč pričuje, da je bil blagopokojni naš kralj velik prijatelj in ljubitelj vsega našega sporta. Zlasti rad je posecal nogometne tekme. Posnemamo nekatere podrobnosti.

... Zbrani smo v starem dvoru. Predstavita nam dr. Ivo Lipovščak in dr. Radojlovič, partner Nj. Vel. kralja pri šahovskih partijah. Razgovor se suče okrog propozicij tekmovalca za pokal, za zlati pokal, ki ga je daroval Nj. Vel. kralj Uedinitelj.

»Naj se zanj bore vse reprezentance vseh podsavezov.« — je dejal Nj. Vel. kralj, takrat še regent.

»Bomo že uredili, bomo že uredili, Vaše Veličanstvo« — je odgovarjal dr. Radojlovič. »Dobi ga tisti, ki si ga pribori trikrat po vrsti ali petkrat s presledki.«

»Pravite, gospod doktor, kakor je najboljšje, saj vi sami najboljšo veste, kako je treba ravnati v danem primeru.«

Bil je prekrasen pokal, samo suho zlato, težak 3 kg, ki ga je Nj. Vel. kralj naročil v Londonu in ki je bil namenjen za meddržavna tekmovalca med Jugoslavijo in Rumunijo.

Na prvi meddržavni tekmi se kralj ni

podal na lov na 4 najlepše točke bistriškega revirja. Nj. Vel. kralj Aleksander je krenil z lovskim čuvajem Lojzetom v dolino Bele pod visoko in nepremagljivo steno Rsenika. Bil je izborno razpoložen. Na zalazu je kralj kmalu opazil velikega gamza, ki se je mirno pasel po zeleni trati in obrnjen proti kralju zadovoljno kimal z glavjo. Kralj je z navdušenjem velikega ljubitelja narave opazoval krasni eksmplar in se nikakor ni hotel odločiti za strel. Medtem pa je počil strel pod Brano. Eden visokih kraljevih gostov je pogodil gamza.

Kralj se je pomaknil višje na drug zalaz, od koder je opazil 4 gamze, ki so se podili v krogu po trati. Kralj je z zanimanjem spremljal njihov vesel ples in izbral najlepšega, vendar pa se tudi tu ni odločil za strel. Živali so se v svojem plesu v hipu obrnile in zdvijale za skalovje. Na levi je odjeknil že tretji strel, ki je kralja navdal z velikim zadovoljstvom, da so vsi trije njegovi gostje streljali. Bil je sijajno razpoložen in je z nasmehom rekel:

— No, pa drugič, saj je še čas.

Objubil je, da bo takoj po povratku iz Francije spet prišel v Bistrico.

Najvišjega lovca ne bo več!

Lovci so se že veseliti ponovnega kraljevega obiska v bistriškem lovišču in z zanimanjem spremljali triumfalno vladarjevo pot v Francijo. Po strašni vesti o marseilski tragediji je zavladala v bistriški dolini neizmerna žalost. Lovci so plakali ob misli na tragično smrt dobrega vladarja in so bili neotlažljivi ob bridki resnici, da njihovega gospodarja, kralja Aleksandra ne bo več v ljubljeno Kamniško Bistrico. Pogreznjena v žalost je samevala te dni Bistrica in Kamnik je plakal za svojim najvišjim gostom. Potrti so klonili meščani glavje, planinci pa so v rekordnem času izvedli akcijo, da se postavi na Brani, najvišji točki kraljevega lovišča, železni križ z žalno zastavo. V globoki pieteti do vladarja so z veliko požrtvovalnostjo in naporom, ki ga v tem času ne bi napravili za nobeno nagrado, razvili zastavo na skalnatem vrhuncu. Kamniška občina je poklonila na krsto blagopokojnemu kralju kot zadnji pozdrav s planin lep venec iz smrečja, mahovja in najlepših planik. Planike so bile v letošnjem poletju natrgane v steni Rsenika, kjer je bil kralj Aleksander zadnjič na lovu. Kamničani so sklenili, da bodo poslej imenovali visoko in nepremagljivo Rsenikovo steno po blagopokojnem vladarju — Aleksandrovo steno.

Kraljevi lovski čuvaji iz bistriškega revirja so z zelenih lovskih obelkah odpotovali — kamniškim vencem v Beograd, da sprejmo vladarja na njegovi zadnji poti in se v bolesti poslovijo od svojega dobrega gospodarja. Na kraljevem dvorcu v Bistrici in na visoki Brani vzhra žalna zastava, naravo je ovila v pajčolan tožna jesenska megla, iz katere se tu in tam pokažejo trdi obrisi gorskih velikanov, pokritih z belo plastjo prvega snega. Kamniške Alpe v bridki žalosti tugujejo za svojim kraljevim lovcom in najvišjim prijateljem — kraljem Aleksandrom. I. Zika.

In ko si ga je prvo leto na finalni tekmi v Beogradu priboril Zagreb, je kralj poklonil pokal vratarju Friedrichu, kapetanu zagrebškega moštva z besedami:

»Spet, dragi moj Fridrih, Vas vidim na polju borbe in spet mi je dolžnost, da Vam izročim svoj pokal.«

Leta 1926. sta se v finalu za kraljev pokal srečali reprezentanci iz Beograda in Zagreba, tekma se je pa vršila v Ljubljani na igrišču Ilirije. Še nikdar se ni zbralo pri nas na nogometnem polju toliko ljudi, Ljubljana se ni videla zbranih toliko navdušenih prijateljev sporta. Na tekmo sta prišla tudi Nj. Vel. kralj Aleksander in kraljica Marija.

Ko je Zagreb zaslužen zmagal, je stopil kralj med sportnike, obkolil ga je ves narod in med navdušenim vzklikanjem je kralj izročil kapetanu zagrebškega moštva Stjepanu Vrbaniću pokal, rekoč:

»Kapetane, izročam V Tvoje roke pokal, ki je bil priborjen v viteški borbi naših sportnikov, naših junakov. Izročam Ti pokal, ki sem ga podaril najboljšemu moštvo naše domovine in srečen sem, da ga darujem vprav moštvo Zagreba, ki se je viteško izkazalo, onega Zagreba, ki je zibelka našega nogometnega sporta in sporta sploh v vsej naši državi... Pozdravi mi drage Zagrebčane, pozdravi mi vse viteške junake, ki so s svojim delom vršili sport v Jugoslaviji, a ta pokal naj bo vsem pobuda, da se v viteški borbi borite naprej, ne samo na nogometnem polju, temveč v vseh sportnih panogah v blagor in napredek domovine, v korist velike Jugoslavije.«

Tako je govoril veliki kralj leta 1926.

Koliko jih je telovadilo na delavski olimpijadi?

Večkrat smo že imeli priliko, da naglasimo resno in smoteno delovanje Delavskih telovadnih enot na Češkoslovaškem. Poleg Sokolstva je prav za prav DTJ edina organizacija, ki ima za seboj uspehe svojega dela. Držeč se v izvajanju svojega telesno vzgojnega programa Tyrševega sokolskega telovadnega sestava, združuje v svojih vrstah telovadce — pripadnike socialno demokratične stranke, toda na čelu ima preizkušene vodnike, ki znajo celumu pokretu dati kljub politični pripadnosti vendarle pozitivno smer v delovanju. Pri zadnji III. olimpijadi so dosegli DTJ znaten uspeh bilo po kakovosti, bilo po številu nastopajočih oddelkov. Ako pregledamo udeležbo telovadnih na vseh dosedanjih prireditvah DTJ, vidimo, da je večbalo na prvi olimpijadi 22.154 oseb, na drugi 30.066 in na letošnji 40.676. Na poedine oddelke odpadejo sledeče številke: deca je večbalo moške 7700, ženske 7800, najmlajših do 8. leta 1200, moškega naraščaja 3856, ženskega naraščaja 4200, članov 6764, članic 7116 ter starejših članov 2040.

Važen slovanski jubilej v Avstriji

Ni več daleč dan, ko bo praznovala sokolska župa Rakouska, ki ima svoj sedež na Dunaju, svojo 40letnico. To velopolembno slavo se bo vršilo s slavnostno telovadno akademijo v največji dvorani Dunaja, v arni Renz, kjer je prostora za preko 7000 gledalcev. Akademija je namenjena dne 25. listopada dopoldne in vlada za njo še sedaj med veliko češkoslovaško kolonijo na Dunaju ogromno zanimanja, saj upravičuje dosedanje uspešno delo avstrijske sokolske župe pričakovanje, da bo nastop vseh njenih oddelkov v tem ogromnem prostoru dogodek. Telovadni program so izdelali v vseh točkah samo sokolci! delavci z Dunaja, tako da ne bo samo pester, temveč bo nudil gledalstvu povsem nove stvari v originalnih sestavih.

V ženski tekmi je spet zmagalo Brno

Zadnjič smo poročali, da bodo zadnjo nedeljo v septembru zopet ženske med mestne tekme med najboljšimi sokolskimi tekmovalkami. Vsa tekma je tudi letos obsegala peterboj iz lahkoletskih panog. Pričela se je na letnem telovadišču društva Bratislava IV ter jo je posetilo zelo mnogo občinstva, ki je imelo priliko, da vidi najboljše sokolske telovadke v tej stroki. Tekme so se udeležile vrste iz Prage, Brna in Bratislave in so bili doseženi prav dobri rezultati. Zmagala je že drugič vrsta iz Brna, ki je dosegla 699 točk, na drugem mestu je Praga s 624 točkami, tretja pa Bratislava s 414 točkami. Izmed poedink je zmagovala s. Ana Halupova iz Brna, pa tudi obe naslednji mesti sta zasedli Brnčanki.

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO

otok sredi njea učinkuje kot plavajoč vrt. Neposredno ob bregu vodi dobro oskrbovana pot Drevesna debla vseh oblik, skrivence veje in grčave korenine napravljajo vrt grotesknih okamenin. Zdi se ti, da sede veliki pokopi, krokodili in orjaški želve nepremično in spokojno na modrozelenem dnu obrežja. Pokriti z debelo apnenčevno skorjo se komaj razločijo od skalnatih dna. Do tu so hribi gosti ob raščeni. Od tu do dolnjih jezer pa obrobijo kraj bregove strmi, le redko obraščeni kraški hribi. V širokih, večkrat stopničastih kaskadah se preliva vode iz enega jezera v drugo in tvorijo najčarnejše slapove vse pokrajine. Barva jezer je zdaj resno zelena, zdaj ječleno modra; v stočnem miru ležeča jezera tvorijo z rajstimi in častnimi skalami kontrast, ki se doimi docela neresničen. Nenadoma se razširi dolina, obdana z visokimi skalnatimi stenami, kjer so poslednja ozka jezera, v gigantiski kotel, čigar peneče se dno leži doli v globini. Voda pada, v mnoge rokave razčlenjena, iz poslednjega jezera bobneče v Korano, ki je severni odtok vseh jezer. Poleg tega drvi na levi Plitvica preko zapadnega roba tu posebno strmega kotla, z 80 metrov visokim strmim padcem v kipečo globino.

Na koncu te brezprimerne verige jezer in rajske pokrajine naletiš na inferno. Tu je vhod v Dantejev pekel, čarovski kotel grozotnega obsega. In to, kar se dviga krogokrog grozeče v najgrozotejših formacijah so pošastne gore Nikjer ni toliko nežnega, lepega, idiličnega tako tesno poleg strahotnega, pustega in bizarnega, kakor v sanjski deželi Plitviških jezer.

Nemški umetnik piše o Plitviških jezerih

Avtor tega članka, dr. Karl Hagemann, docent za drama, turgijo in režijo na berlinski univerzi, znameniti režiser in ravnatelj gledališč v Nemčiji, pride v kratkem v Ljubljano in bo kot gost v naši operi režiral Straussovo opereto »Nepotipi«. Mnogo potuje po Jugoslaviji in je njen velik prijatelj in občudovalec.

Ze tisočletja si predstavlja človeštvo raj na Egiptu. Zdelo se je, ko da ni nič lepšega, bujnerejšega in spokojnejšega na obljudenj; zemlji od vrtov in livad tega tropskega vrta. In vendar ti ni treba potovati do Indije, da ugledaš paradiz. Samo nekaj ur avtomobilske vožnje od dalmatinske obale je oddaljen. Še danes je maloštevilnim znan, od redkih obiskovalcev viden in cenjen. To so gozdovi in vode Plitviških jezer.

S tem, da je dal Stvaritelj sveta Jugoslaviji čudovito idilo Plitviških jezer, jo je odkodoval za vse puste kraške planote, ki se razprostirajo v večno enaki brezupnosti od morske obale globoko v notranjost. Oddolži se je njenim prebvalcem in ša redkim obiskovalcem iz tujine s čarom naravnega čudesa, ko je pridal deželi mičnost tega nasprotja.

Sele ko premaga popotnik težko prehodno, iz kamenitega morja skal sestavljene gorske verige, ki jih tudi avto težko uže, pride na Plitvička jezera in s tem v raj.

Ozemlje te pokrajine, tekoče geografsko točno od severa na jug, pada stopničasto od 700 na 500 m nadmorske višine in učinkuje kakor velik park, sestavljen iz gozdnatih gričev, ki so kulisa podobno razvrščeni v terasah. Njene glavne poti in prostori so sestavljeni iz potokov, ribnikov in jezer. Ozke pešpoti se vijugajo ob vodah, lahki mostovi in brvi se pno preko šumečih v dolino hitečih voda. V 30ih ali celo mnogobrojnejših kristalno čistih, različno velikih padcih, teko iz višje ležečih jezer v nižja. Prehode v tej edinstveni pokrajini olajšujejo stopnice, gredi in serpentinaste pešpoti.

Komaj 40 let so odprta Plitvička jezera tujcem prometu in za smotno izrabljanje pokrajine v svrhu turizma je jedva najpotrebnejše storjeno. Toda to najpotrebnejše zadošča in naj bi še dolgo zadoščalo. Zato učinkuje tem močnejše, tem praznejše, iz vrve roke narave zajeta prvotnost, dovršena harmonija vode, gozdov, zraka, oblakov in neba, ta umetnina večnih prirodnih sil, ki so ustvarile oblike naše zemlje in ki jo od časa do časa neprestano izpreminjajo. Poti in steze, preprežajoče za silo jezersko pokrajino, so povečini naravne, kakor je naneslo, so vsakeen v podlesle ali breg. Brez sistematične izpeljave in vrtnarske nege. Toda ravno v tem je brezprimeren čar te naravne pokrajine, ki se nam zdi pravilica, ležeča kakor v snu pred našimi nogami. Tudi ne moti, da niso vse klopi cele, vse stopnice trdne, vsaka ograja pri mostu in brvi v redu. Plitvička jezera niso samo kar se čič pokrajinske strukture edinstvena, ču-

dovita redkost, geografski fenomen za Jugoslavijo tako karaktističen Krasa, temveč tudi radi svojih formacij, kaskad, razvitih preko razsežnih ravnin, položenih v gričevje, ki je obraščeno z redko bujno mnogovrstno floro; poleg vsega tega so tudi barvno čudo.

Lepih gorskih jezer je povsod na pretek. Da tvorijo več zaporednih jezer celo verigo in da se preliva zaradi različne višine preko skalovja in kamenja in višje ležečega v sosednji nižji kotel, se čeni samo zaradi števinstvi jezer in nadeš se marsikje primero. Koloristični učinek Plitviških jezer pa ne kaže para, je edinstveni enkratni dar narave. Skoro vsako izmed 16ih jezer ima ne samo svoje posebne oblike in samo njemu svojstvene formacije bregov, ampak ima tudi svojo barvo. Ta zavis od vedno spreminjajoče se razsvetljave in oblakov, (ki sta v zgodnjem jutru drugačna kakor ob modri uri mraka na večer), od jezerskega dna, njegove globine, od gostote, višine in barve obdajajočega drevesja, s katerim so bujno poraščeni strmi griči bregov. Na ta način vlada pri vsakeem posameznem jezeru osrečujoča harmonija, kljub vsem kontrastom med vodo, zrakom, nebom in gozdom. Plitvička jezera učinkujejo s skladnih in izprepletenih pokrajinskih sil tako preprečevalno kot celota, da ne očarajo gledalca samo z naravno panoramo redke in najredkeje vrste, temveč mu nudijo poleg tega čisto in velike estetske doživlje.

Fotografski posnetki dajo le redko zadovoljstvo o pokrajini, ki jo predstavljajo. Posnetki o Plitviških jezerih pa so po-

sebnio pomankljivi, ker nudijo komaj približno odgovarjajočo sliko pokrajine. Neresničnost in pravilčnost te čudovite naravne krasote ne leži samo v izpreminjanju najsubtilnejše ugašene barvne skale, temveč tudi v skrivnostnih, značnih in vodnih zrcaljenjih, v fantastičnih oblaci in solnčnih refleksih in končno v mnogovrstni obliki jezerskega dna, vsled katerega se pojavljajo sredi vodovja proge in iise kontrastnih barv. Sanjske lepote tega čudežnega koščka zemlje ni mogoče ujeti na fotografijo. In na film seveda tudi ne. Tu morda lahko kaj opravi slikar in poda vsaj del bistva te pokrajine ljudem, ki jim ni dano videti tega čuda. Edini neprevarljiv srednik pa je človeško oko samo. Predpostavljam seveda, da ga znaš rabiti, da si ga izoščal v razločevanju najdiskretnijših oblikovnih in barvnih skal. Plitviški teren so deli v 12 zgornjih in 4 spodnja jezera. Prvo jezero, Proščansko, tvori dvojje močnih potokov. Najnaravnije je od vseh in še do danes ni nobene naselbine ob njem. Le izvanredno go-zo-pogozdeni griči njegovih bregov se zrcalijo v neprimetnih vodi in mu dajejo silčnost z gornjebavarskimi gorskimi jezeri. Turisti hodijo navadno mmo njega in se rajše mude ob drugih prijaznejših jezerih.

Z razgledne točke na zapadnem vrhu se vidi mečeno-zeleni; Okrugliak, (ki ima svojo barvo od apnenca), in širi manjša jezera, katerih vode se prelivajo v širini 500 metrov v številnih slapovih - v malahitno zeleni Galovac in iz njega dalje v akvamarinsko modri Gradinsko.

Največje jezero Kozjak je najčistejše azurne barve. Majhni podolgovato ozki

Naše ženstvo spominu Viteškega kralja

Na komemoraciji našega narodnega ženstva v Ljubljani je imela predednica Banovinske ženske zveze gospe Minka Govekarjeva tehten spominski govor, iz katerega posnemamo:

Junaško epopejo jugoslovansko je zla usoda dopolnila z novim, prekrasnim in obenem strašnim spevom. Epopeja jugoslovanska, ki zadivlja ves kulturni svet z veličastnimi liki kraljevičev Marka, carja Lazarja, carice Milice, Miloša Obilića, Majke Jugovčevke in Kosovke devojke, je te dni posadila v Pantheon nesmrtnih vzornikov, nepozabljenih junakov srca in duše n o v, svetel lik kralja Aleksandra Karadjordjevića. Ta lik je prav tako lep, kakor ga je ustvarila domišljija starogrškega naroda pod imenom Homerja z junakoma Ahilejom in Hektorjem in kakor se je porodil v fantaziji starih Germanov pod naslovom Nibelungov s solnčnim vitežom Siegfriedom. Ne, še mnogo lepši je naš lik, ker je bil resničen, kri naše krvi, živ utrip naše jugoslovanske duše. Med nami se je narodil, med nami je živel, se boril, trpel, sejal zmage, pravico in dobroto, — med nami bo počival do sodnega dne...

Pred nekako 160 leti se je v poturčenem kotu srbske Evrope dvignila pesčica kmotov in pozvala tovariša kmeta, naj jih vodi v boj za svobodo. Kmet in trgovec je bil Juri Petrovič, bivši nadestnik dobrovoljce avstrijske vojske ob srbsko-turški meji. Niti brati niti pisati ni znal Juri, a ker je bil nadestnik, ker je bil moder in hraber v borbah proti Turkom, so ga kmetske soseske pozvali, naj jim bo vodja. »Zmagamo naj, ali umremo!« so mu rekli. — »Bratje, ne silite me — vzemite drugega — svojega — saj jaz sem z one strani, — iz Srbije!« jih je prosil in se otepal. Kmet je pa so mu odgovorili: »Tebe hočemo in nikogar drugega!«

Tako je postal Juri Petrovič — Karadjordje — srbski begunc, kmet in trgovec s svinjami, analfabet, a genijalen vojskovodja in moder, nepodkupljiv sodnik vojda, prvi vladar Srbov v 19. veku, osvoboditelj zaslužene Srbije, rešitelj Beograda in cele vrste srbskih mest in pokrajin... Ta kmet je bil rojen strateg, ki je s četami svojih slabo oboroženih kmotov zmagoval v številnih bojih turške armade, pred katerimi je bila še malo prej trepetala Evropa.

Ta kmet analfabet, je bil rojen diplomat, ki je bil v zvezi z ruskim carjem, z avstrijskim cesarjem in s francoskim imperatorjem Napoleonom: ta kmet je tem močnejši vladarjem odpiral oči in prižigal luči, ki so bile tako svetle, da jih niso mogli prenesti; na lastno škodo, na lastno sramoto ti veliki monarhi niso razumeli idealov in stremiljenja skromnega, a herojskega kmeta Srbal!

Ta kmet je prvi prinesel osvobodeno Srbijo kulturo in civilizacijo, ustvaril jim je šole, uredil prvo javno-svobodno upravo in pozval v deželo pravnike in filozofe, da bi mu pomagali izpremeniti bivšo »turško drajvo« v evropsko državo. Zaman! Sredi najlepšega delovanja so ga izdali lastni srbski častniki, so storili konec te največje srbske sramote.

n izkazali hvaležne: za enovalni Karadjordjevega avstrijskega sovražnika, Miloša Obrenovića.

In začela se je vnovič doba srbske sramote in suženjstva. Le nekaj let je vladal blagi in mehki Aleksander, sin Karadjordjev. Pa so ga Obrenoviči pregnali v tujino, da so se lahko po izdajalskem, podkupljenem razuzdanem Milanu Obrenoviću valjali v germano- in madžarofilstvu ter se pod Aleksandrom Obrenovićem z njegovo razvipo Drago utapljali v zaničevanju vse Evrope. Srbska vojska, na čelu ji srbski častniki, so storili konec te največje srbske sramote.

»Kako ste mogli odstraniti kralja in kraljico?« sem vprašala l. 1904. srbske častnike, ki so bili došli med nas Slovence v Beogradu na dan kronanja kralja Petra Karadjordjevića.

»Ah, to je bil za nas konec srbske sramote!« so mi odgovorili in pripovedovali, kaj so bili Obrenoviči.

L. 1903. so pozvali srbski čisti in pošteni rodoljubi princa Petra, sina izgnanega srbskega kralja Aleksandra Karadjordjevića, iz svobodne Švice, naj prevzame zopet prestol svojega deda Jurja Petrovića Karadjordja in očeta Aleksandra.

In v Beograd je došel kralj Peter, bivši Peter Mrkonjić, vodja srbskih borcev za osvobodjenje bosanske raje. Prostovoljno je prisegel, da bo najvestnejši čuvaj srbske ustave, odkrit prijatelj svobodomiselnih idej, prosvete in napredka... »Brez soglasja z ljudstvom in z ustavo ne bom ukrenil nikdar ničesar!« tako je obljubil.

Nemški pisatelj-zgodovinar Hermann Wendel piše: »Bil je mož-beseda. Peter Karadjordjev je postal prvi vzorno ustavni vladar Srbije, ki se ni odmaknil niti za prst od ustave iz l. 1889. In ostal je v svojem preprostem življenju in odkritosrčnem mišljenju, kakor tudi v svoji vernosti živ vzorec kmeta iz Sumadije!«

Kakor ded Jurij, se je kralj Peter lotil najprej prenovne vojske, pa kulture in notranje uprave, sklenil z Bolgari prijateljsko zvezo in nato začel borbo za osvobodjenje zadnjih pokrajin, ki so se ječale pod azijskim turškim jarmom. Že star je došel kralj Peter do svojih pravic in prestola.

Ali usoda mu je dala resnega, genijalnega sina Aleksandra, ki je po dedu Karadjordju podedoval vse talente stratega in heroja. Prestolonaslednik Aleksander je v očetovem imenu zmagoval Turke od bojišča do bojišča, da je strmelava vsa Evropa in pa — da je od jeze in strahu zajela Avstro-Ogrska. Prva balkanska vojna je ovenčala glavo Aleksandra Karadjordjevića s celo vrsto lovorjevih vencev. Vsa Srbija je bila osvobodena.

Ali Avstro-Ogrska je nahujskala zaveznike Srbije, junake Bolgare, da so za hrbtno naskočili bojnega tovariša — Srbia. Nemški vladar Bolgarije je izdal prijatelja: kakor črni Hagen je hotel izprizati zabosti srbskega Siegfrieda. Toda Aleksander se ni dal! V imenu očeta Petra I. je v nezaljšani naglici premagal tudi Bolgare in osvojil Makedonijo.

In spet se je lotil kralj Peter s svojim sinom Aleksandrom delovanje za mir, red in napredek Srbije. Država je cvetela. Toda Avstro-Ogrska v svojem sovražstvu

do vsega Slovanstva, zlasti pa Jugoslovantva se ni nehala. Okupirala je Bosno in Hercegovino, ki je po svoji ogromni večini in po vsem značaju srbsko-hrvatska, začela je ostudno trgovinsko vojno proti Srbiji in končno je na Vidov dan l. 1914. prav tik ob srbskih mejah priredila velike manevre. Izživljala je vprav nesramno.

Ni ni čudnega, da je vrel od maščevalne ogorčenosti in srbski mladini to m onstran srbskih mej. Tako so počili strelji v Sarajevu. S slepoto udarjeni avstro-ogrski in velikomski državniki in politikastrsi so mislili, da bodo zdaj igrati pohodili Srbijo. A zažgali so vsesvetovno vojno, ki jih je požrla.

Pozabili so, da ima Srbija dva genija: Petra in Aleksandra. Preko strašnih albanjskih gor, v snegu in ledu sta v grozni zimi bežala: kralj Peter na volovskem vozu in prestolonaslednik, vrhovni poveljnik Aleksander, deloma na konju, deloma bolan po operaciji na nosilnici s svojo armado. Ko smo že obupavali celo Slovani nad Srbi, ni sta obupala kralj Peter in Aleksander.

In l. 1918. sta odločila svetovno vojno na slovanškem jugu. Aleksander je premagal Bolgare in njih avstroogrške in nemške zaveznike; pomagali so mu Francozi in jugoslovanski dobrovoljci, med njimi tudi Slovenci in Hrvatje...

Vstala je Jugoslavija, ki jo je priporil in ustvaril v prvi vrsti prestolonaslednik — vrhovni komandant Aleksander Petrovič Karadjordjevič. Prostovoljno smo Slovenci in Hrvatje izjavili njemu in njegovemu očetu, da hočemo biti združeni v skupni državi.

Vsi še vemo, kako smo sprejeli regenta Aleksandra, ko je došel prvič v Slovenijo. Jokali in vriskali smo od sreče in zmagovalstva. Vsi še vemo, kako široko svobodno in skrajno demokratično ustavo smo dobili.

Ko smo imeli v Novem Sadu prvo plenarno sejo Jugoslovanskega ženskega saveza, ki se je takrat imenoval še »Savez SHS«, so nas povabile sestre Srbkinje v Beograd. In blagopokojna prva naša predsednica dvorna dama Danica Hrističeva nam je izposlovala avdijenco.

Takrat nas je prvič sprejel princ regent Aleksander in njegova sestra, princesa Jelena. Izredno je bil ljubezniv, govoril je z vsako posebej ter pokazal, da pozna Slovence in njih književnost bolje kakor marsikak evropski literat.

Leta 1924, ko smo imeli v Beogradu konferenco Male ženske antante, smo prejeli dvorna vabila na čajanko. Na dvoru so nam priredili koncert, ki sta se ga udeležila kralj Aleksander in kraljica Marija. Takrat smo bile že drugič sprejete po kraljici, ki je nagovorila posebej vsako zastopnico naših društev. Zakaj že leto prej smo bile sprejete na Bledu zastopnice odbora društva Dočji in matinski dom kraljice Marije v Ljubljani. Prišlo smo k njej na Suvoor, kjer je ljubeznivo z nami govorila sama brez kralja...

Vemo pa vsi tudi to, kako se je obnesla vzhodno demokratska ustava v Jugoslaviji in kakšne sadove je rodila skrajna svoboda v narodni skupščini. Po naši državi se je bilo razpaslo podivjano strankarstvo. Brat je pobijal brata, stranka je pobijala stranko, a v skupščini so razžarele strasti do

Začetki ženskega gibanja v Srbiji

Pri nas med Slovencami se je pojavilo žensko gibanje v pravem smislu besede, to je kot borba za žensko enakopravnost razmeroma zelo pozno. Že od začetka je imelo veliko bolj značajne borbe za gospodarsko enakopravnost z možem v okviru določene stanu kakor pa idejno obeležje. Prva ženska skupina, ki se je pri nas organizirala na podlagi zahteve po enakopravnosti, so bile učiteljice, ki so osnovala samostojno društvo pod imenom »Društvo slovenskih učiteljic leta 1898. Društvo se je vztrajno borilo za enak materialni in pravni položaj učiteljic z učitelji. Ker se je društvo zavedalo, da je za tiste čase parlament najmerodajnejši forum za doseganje stanovskih in državljanjskih pravic, je uvrstilo v svoj program tudi borbo za žensko volilno pravico. Druge žene izven vrst učiteljic so si ustanovile l. 1901. »Splošno žensko društvo«, ki je pa delovalo bolj v kulturni kakor pa v feministični smeri. Društvo z izrazito feministično tendenco se je pri nas ustanovilo šele po vojni l. 1926. in sicer pod imenom »Ženski pokret«, ki je združil slovenske žene v borbi za politično, družabno in državljanjsko enakopravnost žene ter vsekozi dosledno zastopa ženske interese. O ženskem gibanju med Slovencami in o njihovem delu do l. 1920. je vestno zbral material v knjigi Minke Govekarjeve »Slovenska žena«.

Med Srbkinjami so začetki ženskega gibanja precej drugačni. Dočim pri nas stremenje po enakopravnosti ni našlo mnogo odmeva niti pri ženskah, še manj pa pri moških in je čisto naletelo celo na posme in odpor, so bili med inteligentnimi Srbi pripricani o potrebi po ženski osamosvojitvi tudi najboljši moški, med njimi Svetozar Marković, ki je vedno naglašal, da je žensko vprašanje važen del novega socialnega programa, ki ga je on z vso vnemo zastopal. Zato se je pojavilo žensko gibanje med Srbkinjami na idejni podlagi že v sedemdesetih letih. O začetkih tega gibanja je nedavno izšla brošura, ki jo je napisala Ljubica Marković, profesorica v Beogradu. Ker je treba, da tudi me poznamo razvoj ženskega gibanja pri Srbkinjah, naj navedem glavne podatke iz omenjene brošure.

Svetozar Marković je svoje ideje sprejemal od svojega učitelja Rusa Černiševskega in jih je poizkušal širiti v Srbiji. Tedanji reformatorji iz njegovih vrst so zahtevali za žensko iste pravice kakor za moškega v imenu osebne svobode posameznika. V Rusiji je ta pokret mnogo doprinesel k temu, da so se ženi tako zgodaj odprla vrata vseučilišča in v javne službe. Zname-

blaznega sovražstva enega do drugega. Večina v skupščini se je spramajala kakor vreme z lunjo. In vsaki par mesecev je padla druga vlada. Slodnjic so v skupščini počili strelji.

Bilo je nemogoče in obupno. Tedaj je kralj Aleksander razgalil jezika v prepirljivo skupščino, imenoval močno vlado lastnega zaupanja in prevzel vso odgovornost za ukrepe v državi sam. Zopet je dokazal s tem izreden pogum, a tudi ogromno dalekovidnost. Zatrli je vse strankarstvo in hujskanje ter pozval vse državljane na stvarno, konstruktivno delo. Zavrgel je SHS in imenoval državo tako, kakor so si že dolga stoletja želeli z vročim hrepenenjem vsi pravi, pošteni rodoljubi — Jugoslavija.

V državi je nastal red in mir. Lopovi pa so dobili slednjic tudi strah. In kralj Aleksander je pozval v Beograd novo skupščino mož, ki so bili pripravljeni resno, pozitivno delati, ne pa brez kraja pričakati in pretepati ali celo streljati se! V par letih je po kraljevi inicijativi storila skupščina več kakor prej v desetih letih.

Po zgledu svojega nesmrtnega očeta, kralja Petra Osvoboditelja, pa se je lotil kralj Aleksander tudi dela za mir in prijateljstvo med vsemi sosedni Slovani. S Češko-slovaško nas je zvezal z nezlomljivimi vezmi in bil s prezidentom, filozofom svetovne slave, Tomažem Masarykom v stalin zvezi. — S Francijo, ki nas je v vojni n miru ves čas zvesto podpirala, je ohranil zveze najpogostejšega prijateljstva. Z Anglijo imamo ne le politične, nego tudi rodbinske zveze in z drugimi državami, tudi z Nemčijo je po zaslugi kralja Aleksandra naše razmerje boljše, kakor je bilo kdajkoli. Saj kralj Aleksander je podedoval po dedu Karadjordju sijajen diplomatski talent.

A zopet je posnel svojega modrega očeta ko je storil vse, da se Jugoslavija povezuje in približa tudi z Bolgarijo. Vse, kar je grozno preteklo, je pozabil, samo da utrdi mir na Balkanu. Vzhlic vsem nevarnostim je odpotoval sam s kraljico v Zofijo in s svojo ljubeznivo prisrčnostjo očaral bolgarsko javnost in tamošnji politični svet. Odpotoval je v Carigrad in sklenil z bivšo najboljšo opesno sovražnico, s Turčijo prsrčno prijateljsko zvezo.

Čudodejnik, ki je osvojil s svojo šarmantnostjo in duhovitostjo, s svojo brezprimerno energijo, z resnobo in miselnjo globino ves diplomatski in državniški svet, je hotel končno pridobiti še Italijo.

Ko je uredil lastno državo, ko ji je dal vse zavode za kulturo in umetnost, vse možnosti za napredek in — vzhlic svetovni krizi čim višji razvoj, je hotel utrditi vsemu svetu v vsemu človečanstvu mir in vseobčji sporazum.

Zato se je odpravil radosten, pogumen, podjeten in poln vere v svojo srečno zvezdo preko morja v Francijo. Tam naj bi se položil temeljni kamen harmoniji med Jugoslavijo in Italijo med Malo in Veliko antanto.

Zaman! Kakor pradedu Karadjordja je ga zadel zla usoda: dvignil se je po del morilec, plačanec jugoslovanskih izdejalcev... in naš Vodja je padel!

Od Triglava do Gjevgejije, od Jadrana do Balkana buči, žumi in domi plakanje in ihtenje Jugoslovenov in Jugoslovenk kakor ga ne pozna zgodovina. Vse svet je vztrpetal v grozi in bolesti. Vse države izražajo v izjemno gorčkah izlivih svoje najgloblje sožalje... Ali najbolj vemo n čutimo Slovenci, kaj smo izgubili. Vsa leto je prihajal s svojo visoko ženo in zorno deco med nas se vozil po belih naših cestah, lovil po naših gorah, kramljal z našim kmetom, ogovarjal naše šoleke otroke: srečen je bil med nami in mi smo ga ljubili... A zdaj... nihklo več!!

ženino intelektualno sposobnost ter njeno zmožnost tovariškega odnosa v družabnem življenju.

Skupno s drugimi socialnimi idejami je propagiral v svoji zemlji tudi feministične ideje. Ker je bil tedaj tudi za njegove ruske učitelje J. S. Mill merodajen glede niranja na ženskem vprašanju, je objavljval v »Mladi Srbadiji« odlomke iz Millove knjige »Te subjection of women« (Ženska podrejenost) in l. 1871. je bilo to delo v celoti prevedeno na srbski jezik. (Pri nas je le malo žen, ki pozna to zanimivo knjigo.)

Tako je v Srbiji Svetozar Marković prvi oblikoval osnovna feministična načela ter širil njihovo pojmovanje v pozitivnem smislu. Četudi njegov ideološki feminizem ni korakal vzporedno z dejanskimi razmerami v Srbiji, je vendar on položil temelj gibanju, ki ga je pozneje razvoj sam ojačil in mu dal realno bazo, porojeno iz ekonomskih razmer. Svetozar Marković je gledal v bodočnost. Skerlič je v svoji izvrstni študiji o Svetozaru Markoviću napisal o njem sledeče značilne vrste: »Teško je izreči to priznanje, vendar je resnica, da je Marković pred 50 leti s svojimi idejami o socialni pravičnosti, svobodi misli in feminizmu popolneje in točneje predstavljal ideal demokracije, nego ga predstavlja današnja demokracija v Srbiji.«

Pod vztrajnim Markovićevim vplivom so začele že tedaj o ženskem vprašanju povsem resno razpravljati ugledne revije in celo dnevniki. Vprašanje o višji ženski izobrazbi je postalo vedno aktualnejše. Glasovi o ženskih izobrazovalcih so postali vedno močnejši, toda prednost se je dajala izobrazbi žene kot gospodinje. Feminizem, kakor si ga je zamišljal Marković, v Srbiji ni našel tal, ali vsaj ne v oni globini, ki si jo je zamišljal on in ki se je zasidral v kulturnejših državah. V Srbiji je žensko gibanje našlo ženo še nepripravljeno. To ni prav nič čudno, saj je živila srbska žena tedaj še v prav patriarhalnih razmerah, a ideje o ženski enakopravnosti še sedaj ne najdemo odmeva pri mnogih žedah, ki se smatrajo za bolj kulturne in bolj napredne, dasi so danes dani vsi pogoji za spoznanje potrebe po enakopravnosti.

Moda za jesen

Na pariških ulicah so se pojavili že prvi modeli za hladno sezono

Iz akvaristove torbe O salmonidih in drugo

Kakor da bi nas hotela zapustiti jesenska boginja sonce, se nam prikazuje vsak dan manj in manj in kar se nam kaže, bo pokrila njena nasprotica, ledenosrčna, vseučničujoča zima zeleno ozimino, travnike ter orumenele in ogolele gozdove. Naše ljubljanske bodo ali mirno spale v blatu, ali pa skoro negibno stale v globljih kotanjah, živeč od tolske, ki so si jo v toplem poletju nagomilile. Nu — so pa izjeme. Če se potrudimo k potokom in rečicam, ki slove tudi v poletju po svoji mrzli vodi, tja k vodam, kjer poredni valovi skakljajo preko kamnov, mrmrlajoč čas glasneje čas tiše svojo pomirljivo neskončno pesem o večnosti, nas bodo nekatere vrste rib kmalu pripravile, da se tudi v zimski dobi prav dobro počutijo in da so si celo najmrznejše mesece izbrale za svojo — svatbo. Plemenitemu rodu pripadajo te ribice, rodu salmonidov ali lososov. Njih gibko, podolgovato telo je raznovrstno pobarvano, sploh se pa njih barva prilagodi v jači meri kakor pri drugih ribah okolici. Salmonide spoznamo na tolsčenki, to je kratek, tolst izrastek v obliki majhne plavuti med hrbtno in repno plavutjo.

Naša najlepša roparica, rdeča plikasta postrv se ženi, ko se voda precej ohladi, torej v gorskih vodah prej, že v mesecu listopadu in vinotoku, v nižje ležečih vodah pa za časa adventa in navadno do konca božičnega meseca. Ikrnica, kateri sledi mlečniki, si izkoplje, maha jo z repom iamicico v pesku plitkega dna, zatem pa spuсти vanjo del svojih 4 do 5 mm debelih ameno rdečkastih iker, ki jih samci takoj oplode. Ko je prvi obrok predan vodi, odplava ikrnica s svojim spremstvom in odalaga na pripravnih mestih in v krajsih ali daljših presledkih ikre na isti način, vsekakor jih pa preda naročju prirode v teku 5 do 10 dni, kar je odvisno tudi od količine iker. Mlajše in manjše postrvi imajo manj iker, kakih 300 do 500, starejše in večje pa do 2000 in tudi več. Po preteku 4 do 8 tednov se pojavljajo majhne ribe z večjim mešičkom na trebuhu. Plavati ne morejo, ker jih vleče mešiček k dnu. Skrite za kamenjem stoje mirno, samo plavuti in repček delujejo. Po preteku prvega meseca se pa izgubi polagoma hranilni mešiček in sledi gredo same s trebuhom za kruhom. Mladiči salmonidov imajo značajne temne počezne pege na bokih. — Isti svatbeni čas si je izbrala pegasto marogasta jezerka, ki je, kakor že ime samo pove, pretežno v jezerih in kanadskih zlatovčica, ki je šele okoli 50 let v evropskih vodah.

Če pogledamo na drugo stran Triglava, tja, kjer se izvije bistra voda iz objema mogočnih skal, tja, kjer prisuhi na svetlo deviška Soča, vidimo v zimskih mesecih, torej o Božiču, v prosincu in svečanu krdele svatov lepe soške postrvi. Kdor je bival vsaj mimogrede nekeje v gornji soški dolini in ribaril v vodah tega nad vse krasnega gorskega raja, se bo spominjal globokih kotanj, kjer stoje komadi, ki so meter in več dolgi. Pri manjših soških postrvih opazimo poleg temnejših tudi medio rdečkaste rdečkaste razlivajoče se pežice. — Ostala žlahta skupine plemenitih salmonidov, kakor so sulec, šarenka in lipan, se pa podajo v svate kasneje, v pozni zimi in v zgodnjem poletju.

V akvarijih se drže salmonidi, razen šarenke, bolj težko. Tudi več komadov ne kaže gojiti v enem akvariju, ker se kot kani-bali medsebojno ugonabljajo. Voda naj bo hladna, prezračevalnik naj deluje noč in dan, akvarij pa naj bo zelo velik in če gojimo več komadov, naj bodo v njem skrilališča v obliki rastlinskih in labornih skuplin. Medtem ko so naši salmonidi manj prikladni za sobne akvarije, so pa karacini ali salmerji, ki se ponajša tudi s tolsčenko, zelo prijetni gosti v akvarijih ne samo, ker so navajeni na nižjo toplino, temveč tudi zaradi svoje prtilikavosti. To so pestrobavne skromne ribice. Iz te skupine je zlasti zanimiva Kopr — a arnoldi, ki ne spušča svojih iker v vodo, temveč skoči parček na katerikoli posevno iz vode moleči, širši list, kar spusti ikrnica svoja jajčeca, ki jih prisotni samec opodi. Nato skočita oba nazaj v vodo. Samec škropi z repno plavutjo v 20 minutnih presledkih jajčeca, da se ne posuše. Po preteku starih dni se izležejo mladiči in poskakljajo v vodo. — Na akvariju pritrđimo akrinano ploščo posevno v vodo.

O. S.